

Een
beter plan
voor
de Grote
Schwienswei

Er zijn grenzen
aan hoeveel natuur kan worden opgeofferd voor economische groei

Er zijn grenzen
aan hoeveel publieke eigendommen kunnen worden geprivatiseerd

Er zijn grenzen
aan hoe lang je omwonenden kunt negeren bij belangrijke besluiten

**Er zijn grenzen,
en die zijn nu bereikt**

“

Wij hebben, allemaal samen, een groot probleem. We zijn volledig de balans kwijt tussen de economie, de mens en de natuur.

”

voorwoord

Wij hebben, allemaal samen, een groot probleem. We zijn volledig de balans kwijt tussen de economie, de mens en de natuur.

We kennen allemaal wel voorbeelden van waar het fout gaat: Wie heeft niet een familielid, buurman of vriend die het slachtoffer is geworden van de eenzijdige jacht op meer economische groei? Wie ziet niet dat het klimaat steeds extremer wordt, met hittegolven en overstromingen? Wie ziet niet dat de natuur lijdt onder luchtvervuiling, plastic in de oceanen en het kappen van bossen? En dat allemaal voor meer economische groei, terwijl niemand zich serieus meer lijkt af te vragen 'waarom ook alweer'?

De economie is niet het doel.
De economie is een instrument.

Het doel is niet welvaart.
Het doel is welzijn.

De economie is niet het fundament.
De economie is slechts de bovenkant van een piramide.

Het fundament van die piramide is de natuur.
De natuur zorgt voor zuurstof, drinkwater en eten.
Zonder natuur houdt alles op.
En op dat fundament komt de maatschappij.
En daarop kun je een gezonde economie bouwen.

Maar de afgelopen 30 jaar zijn bestuurders van bedrijven, gemeentes, provincies en landen vooral bezig geweest om aan de economie te werken, als doel op zich, ten koste van de natuur en de maatschappij. De natuur begint inmiddels steeds meer tegengas te geven. En de maatschappij raakt steeds meer gepolariseerd. We verwaarlozen de fundamenteën van ons eigen welzijn.

Grote woorden, over hele grote problemen. Wat kunnen wij daar dan aan doen? En het antwoord is dit: er zijn wel grote problemen maar er bestaan geen grote oplossingen. We kunnen de grote problemen alleen maar te lijf gaan met heel veel kleine oplossingen. En daarvoor zijn we hier. Hier hebben we de kans om met enkele kleine oplossingen een bijdrage te leveren aan grote problemen. En als iedereen dat nou eens zou doen...

Namens Wij Schwienswei, 05 oktober 2022,

Bep Mergelsberg
Jack Koenen
Jolanda van der Zeeuw
William Timmermans
Marleen van Rijnsbergen
Sander Geelen

inhoudsopgave

1	Introductie	8	Appendix A	: Gesprekverslag Zwembad Meerssen.....	42
2	Over Wij Schwienswei	8	Appendix B	: Warmtepomp voor zwembad de Zien	43
3	Een Beter Plan voor de Grote Schwienswei.....	10	Appendix C	: Camperplaatsen tussen de bomen	44
4	De Nieuwe Hateboer.....	12	Appendix D	: Trekkershutten	45
5	Het ESCS terrein	16	Appendix E	: Natuureducatie.....	46
6	De Grote Schwienswei	18	Appendix F	: Klimaat stresstest light	47
7	Gezondheid en Grote Schwienswei.....	20	Appendix G	: Urnenveld / Natuurbegrafplaatsen.....	48
8	Financieel	22	Appendix H	: Plantenlijst Schwienswei.....	49
9	Wetgeving en beleid	26			
10	Beheer en ontwikkelconstructies.....	38			
11	Subsidies, fondsen en programma's.....	39			
12	Conclusie: tien keer beter	40			

“

Want zonder natuur
kan een stad niet
bloeien.

”

1. Introductie

Onze stad is altijd in beweging. Gebouwen verdwijnen, nieuwe gebouwen verrijzen. Waar eerst het oude Fortunastadion stond, ligt nu een nieuwe woonwijk. Het Maaslandziekenhuis maakte plaats voor een prachtige groene omgeving voor recreatie en evenementen. Het historische gemeentehuis op de Markt werd een betonnen V&D-gebouw en zal nu worden gesloopt voor een nieuw bouwproject.

Onze stad beweegt mee met de behoeften van de tijd. Ze groeit en ze transformeert. Kleine, verouderde huizen maken plaats voor ruime, moderne gezinswoningen waarin geleefd en gewerkt wordt. De Staatsmijnen worden ingeruild voor automobiellindustrie en chemie, om vervolgens haast geruisloos kansen te scheppen voor een Brightlands Campus, bio-based startups en hippe elektrische auto's. En winkel- en stadscentra ademen mee op het ritme van de tijd.

Onze stad staat voor een uitdagende toekomst. De grote opgaven van deze tijd, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie

of de bedreiging van biodiversiteit, vergen een nieuwe aanpak. Oude gewoonten, plannen en beleid, vaak gebaseerd op (verouderde) economische veronderstellingen, moeten meer en meer worden afgezet tegen ecologische- en maatschappelijke opgaven. En dat schuurt.

De tijd dat de ontwikkeling en beweging van onze stad vooral werd afgemeten aan haar economische groei, ligt achter ons. Stedelijke ontwikkeling en leefbaarheid vragen om nieuw beleid, nieuwe methoden, nieuwe verhoudingen en veel creativiteit.

De verdwenen gebouwen van het CLOS op het ESCS-terrein hoeven niet persé vervangen te worden door een groot vakantiepark. Ook niet als het een 'eco-leisurepark' wordt genoemd. Wij hebben nú de unieke kans om het vrijgekomen gebied in te richten naar de behoeften en opgaven van de toekomst. Om te zorgen dat natuur en economie elkaar versterken. Want zonder natuur kan een stad niet bloeien. Laten we daarom samen op zoek gaan naar een Beter Plan voor de Grote Schwienswei.

2. Over Wij Schwienswei

Wij Schwienswei is een samenwerking tussen Vrienden van de Schwienswei en Actiegroep Omwonenden Schwienswei.

Missie

Wij Schwienswei bouwt samen met de inwoners van Sittard-Geleen aan een Beter Plan voor de Grote Schwienswei, inclusief het ESCS-terrein.

Visie

Ruimte en natuur zijn schaars, maar cruciaal voor een gezonde toekomst van onze stad. Nieuwe ontwikkeling van deze schaarse ruimte vergt een grondige afweging van sociale-

ecologische- en economische aspecten, wat plaats dient te vinden binnen een breed maatschappelijk debat.

Kernwaarden

Duurzaam, rechtvaardig en transparant.

Doelstelling

Wij Schwienswei staat voor het **BESCHERMEN** van de Schwienswei en het ESCS-terrein tegen ongewenste ruimtelijke

activiteiten, voor het **ONTWIKKELEN** van een Beter Plan met respect voor natuur, biodiversiteit en de belangen van omwonenden en voor het **KOESTEREN** van het gebied, zodat het zich zo optimaal mogelijk kan ontwikkelen.

13.09.2022

3. Een Beter Plan voor de Grote Schwienswei

Een Beter Plan voor de Grote Schwienswei is het tegenvoorstel van Wij Schwienswei in reactie op de plannen van de Gemeente Sittard-Geleen en ontwikkelaar Smart Property voor een vakantiepark op het ESCS terrein naast natuurgebied de Schwienswei.

Het Beter Plan bestaat uit de volgende 3 onderdelen:

- 1) Herinrichting van de Nieuwe Hateboer (lichtgroen)
- 2) Natuurherstel op het ESCS terrein (rode stippellijn)
- 3) Versterking van de Grote Schwienswei (rode lijn)

De Natuur- en Landschapsvisie van Bureau Verbeek gaf eind 2021 alleen de keuze tussen Denkrichting 1 ('natuur, cultuur, rust en ruimte') en Denkrichting 2 ('natuur in balans met intensiever gebruik').

Daarbij was Denkrichting 2 feitelijk een dekmantel voor een vakantiepark, ook al werd dat woord in het hele document angstvallig vermeden omdat uit eerdere petitieën en uit de omgevingssessies, werkgroep-sessies en enquêtes duidelijk was gebleken dat een ruime meerderheid van omwonenden tegen een vakantiepark is. Bovendien werd het door omwonenden gewenste voortbestaan van een zwembad alleen als optie genoemd in Denkrichting 2, terwijl er ruimtelijk geen enkele reden was waarom dat niet ook onderdeel zou kunnen uitmaken van Denkrichting 1.

Immers de doelstelling van de Natuur- en Landschapsvisie is niet om de financiële haalbaarheid van verschillende scenario's door te rekenen, maar: "De visie dient antwoord te geven op de vraag welke ruimtelijke waarden in het projectgebied aan-

wezig zijn die in samenhang met een ruimtelijke ontwikkeling in het projectgebied behouden en versterkt kunnen worden. Deze waarden worden vertaald in ambities en bijbehorende ruimtelijke kaders waarmee de wenselijkheid van ruimtelijke ontwikkelingen en hun ruimtebeslag in het gebied kan worden onderzocht."

Daarom stelde Wij Schwienswei, namens inmiddels 3000 ondertekenaars van de petitieën tegen een vakantiepark, voor om Denkrichting 3 toe te voegen, waarin het buitenzwembad kan openblijven en waarin de rest van het ESCS terrein met natuurgebied de Schwienswei wordt samengevoegd tot De Grote Schwienswei.

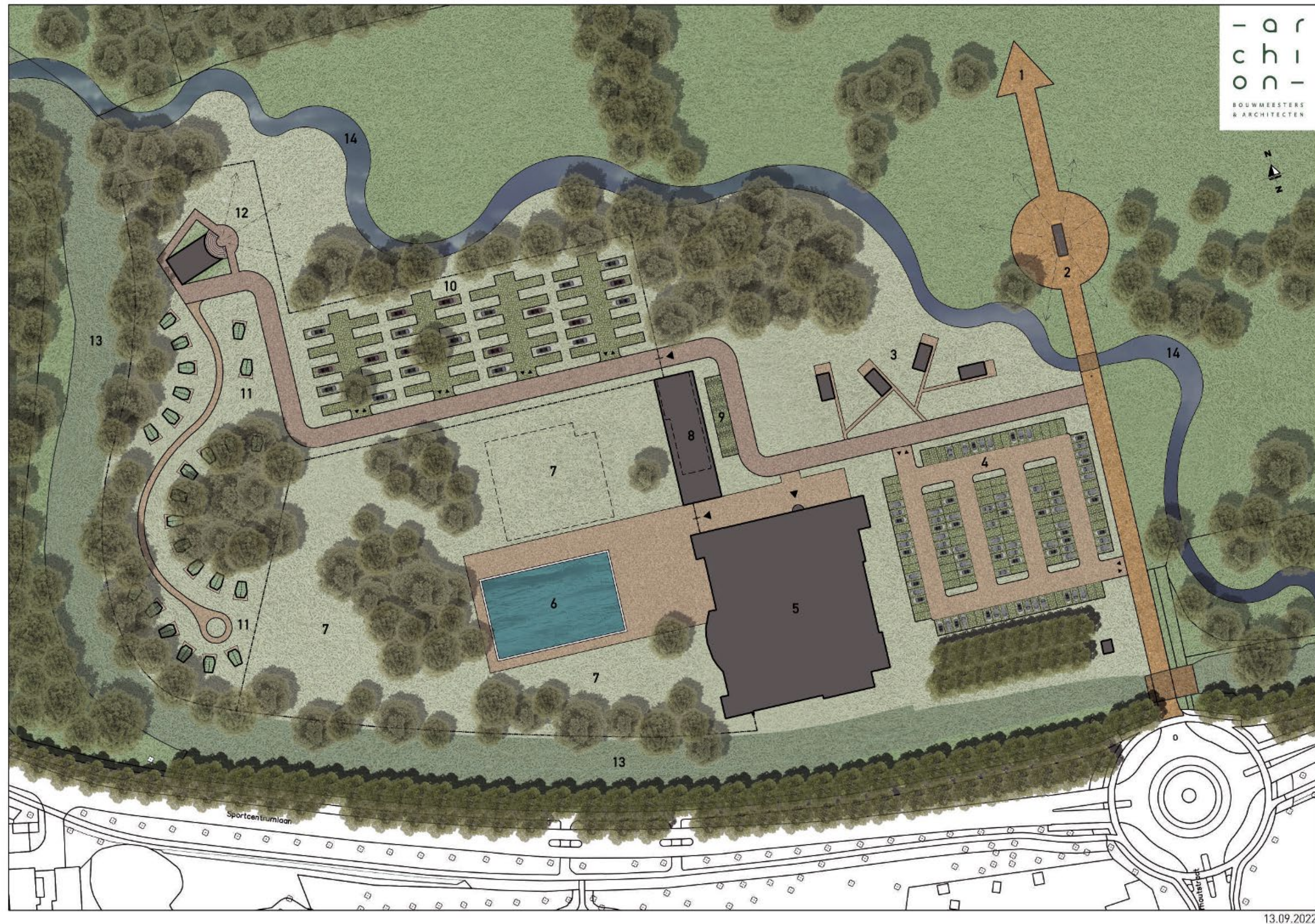
Door op bescheiden schaal economische activiteiten te ontplooiën op het terrein van de Nieuwe Hateboer en slim om te gaan met de zwemfunctie, kan het terrein haar maatschappelijke functies deels behouden en deels zelfs versterken. Tegelijk is bescherming en versterking van de natuurwaarden op de Grote Schwienswei van onschatbare waarde voor de leefbaarheid, gezondheid, klimaatadaptatie en het natuurbehoud van onze stad.

Dit Beter Plan voor de Grote Schwienswei geeft net als Denkrichtingen 1 en 2 in de Natuur- en Landschapsvisie alleen

op hoofdlijnen aan welke ontwikkelingen in welk gebied gaan plaatsvinden en op welke schaal. De conceptuele schetsen van de Nieuwe Hateboer op de volgende bladzijde laten slechts één mogelijke invulling zien van hoe die ontwikkelingen op het terrein kunnen worden verdeeld. Daarbij is nog niet in detail gekeken naar planmatige of technische haalbaarheid.

In tegenstelling tot de Natuur- en Landschapsvisie is in de appendix van dit Beter Plan wel een globale beschrijving van financiële aspecten opgenomen, ook al zijn die nog met veel onzekerheden omgeven. Net als voor Denkrichtingen 1 en 2 geldt dat een volledige financiële onderbouwing pas in een later stadium aan de orde is.

Mocht de gemeenteraad kiezen voor Denkrichting 3 dan stellen we voor dat een kwartiermaker onder regie van de gemeente gaat zoeken naar partijen (ondernemers, verenigingen, wellicht de gemeente zelf) die interesse hebben om invulling te geven aan de verschillende onderdelen van De Nieuwe Hateboer. Wij Schwienswei zelf bezit niet de kennis, kunde en tijd om dit plan zelf uit te voeren, maar wil betrokken blijven bij het zekerstellen van breed draagvlak.

4. De Nieuwe Hateboer

De Sittardse architect Rob Wolfs van bureau Archion maakte in opdracht van Wij Schwienswei een concept structuurplan met een mogelijke invulling van het terrein van de Nieuwe Hateboer:

De **toegangsweg** (1) vanaf de bestaande rotonde biedt wandelaars directe toegang tot het natuurgebied van de Grote Schwienswei.

Een **circulaire uitkijktoren** (2) geeft bezoekers uitzicht van Sittard, over de Grote Schwienswei tot in Duitsland. Door hergebruik van gestapelde zeecontainers die rondom worden bekleed met hout worden de kosten beperkt en geven we een voorbeeld van circulariteit. De omgeving van de uitkijktoren is met bankjes ingericht als ontmoetingsplek voor omwonenden en wandelaars.

De ecologische **Tiny Houses** (3) zorgen voor sociale controle en bieden mogelijk huisvesting aan de beheerder(s) van camperplaats, natuurcamping en buitenbad en eventueel aan een boswachter van de Grote Schwienswei.

De huidige **parkeerplaatsen** (4) blijven behouden, voor alle activiteiten op de Nieuwe Hateboer en voor bezoekers van het natuurgebied. Op termijn kunnen de parkeerplaatsen overdekt worden met zonnepanelen ten behoeve van o.a. Tiny Houses, buitenzwembad en campers.

Het **bestaande binnenzwembad** (5) blijft behouden tot na de oplevering van het nieuwe zwembad in Glanerbrook. Als daar-

na besloten wordt tot afbraak, dan kan de vrijkomende ruimte worden ingezet als ligweide, camping, camperplaats of sportveld.

Door het **bestaande buitenzwembad** (6) met **ligweides** (7), **energie-gebouw en toiletten** (8) in beheer te geven aan een zwemvereniging, is voortbestaan van dat zwembad mogelijk tegen veel lagere kosten. Dit concept is eerder bewezen, onder andere in Meerssen (zie bijlage 1) en Maastricht. Om de zwemvereniging niet te belasten met hoge gasprijzen is het wenselijk dat de gemeente investeert in verwarming van het zwembad door zonnecollectoren, warmtepompen en zonnepanelen (zie bijlage 2).

De **fietsenstalling** (9) is bedoeld voor bezoekers van het zwembad.

De **camperplaatsen** (10) biedt toegang aan 40 betalende campers op een prachtige plek onder bomen en vlak bij de kabbelende Molenbeek. Marktgegevens wijzen erop dat Sittard-Geleen ver achterloopt met beschikbare camperplaatsen en ook de bijbehorende directe en indirecte inkomsten misloopt (zie bijlage 3).

Een **natuurcamping** (11) ontbreekt nog in Sittard-Geleen en omgeving en is een mooie aanvulling op de vele hotels in de

stad. De ligging voor wandelaars is ideaal, direct aan het Pieterpad en de route naar Santiago de Compostella, en op wandelafstand van onze gezellige binnenstad en de natuur van de Schwienswei en het Tüdderner Fenn (zie bijlage 4).

In het **natuureducatiecentrum** (12) kunnen natuurverenigingen en organisaties zoals CNME, IVN en Vrienden van de Schwienswei volwassenen en kinderen uit Sittard-Geleen uitleggen hoe belangrijk het is dat we goed zorgen voor onze natuur. De Grote Schwienswei kan als voorbeeld dienen voor hoe we een eerder ontwikkeld gebied zoals het ESCS terrein weer kunnen teruggeven aan de natuur, en welke voordelen dat heeft. Het kleine amfitheater dient om les te geven maar er kunnen ook lezingen worden gehouden, buurtvergaderingen, voordrachten. (zie ook bijlage 5)

De **oude Molenbeek bedding** (13) blijft beschikbaar om in tijden van nood extra opslagcapaciteit te bieden.

De **meanderende Molenbeek** (14) vormt de grens tussen het herontwikkelde deel van het ESCS terrein op de Nieuwe Hateboer en het gedeelte waar de natuur is hersteld.

3

10

12

4

11

14

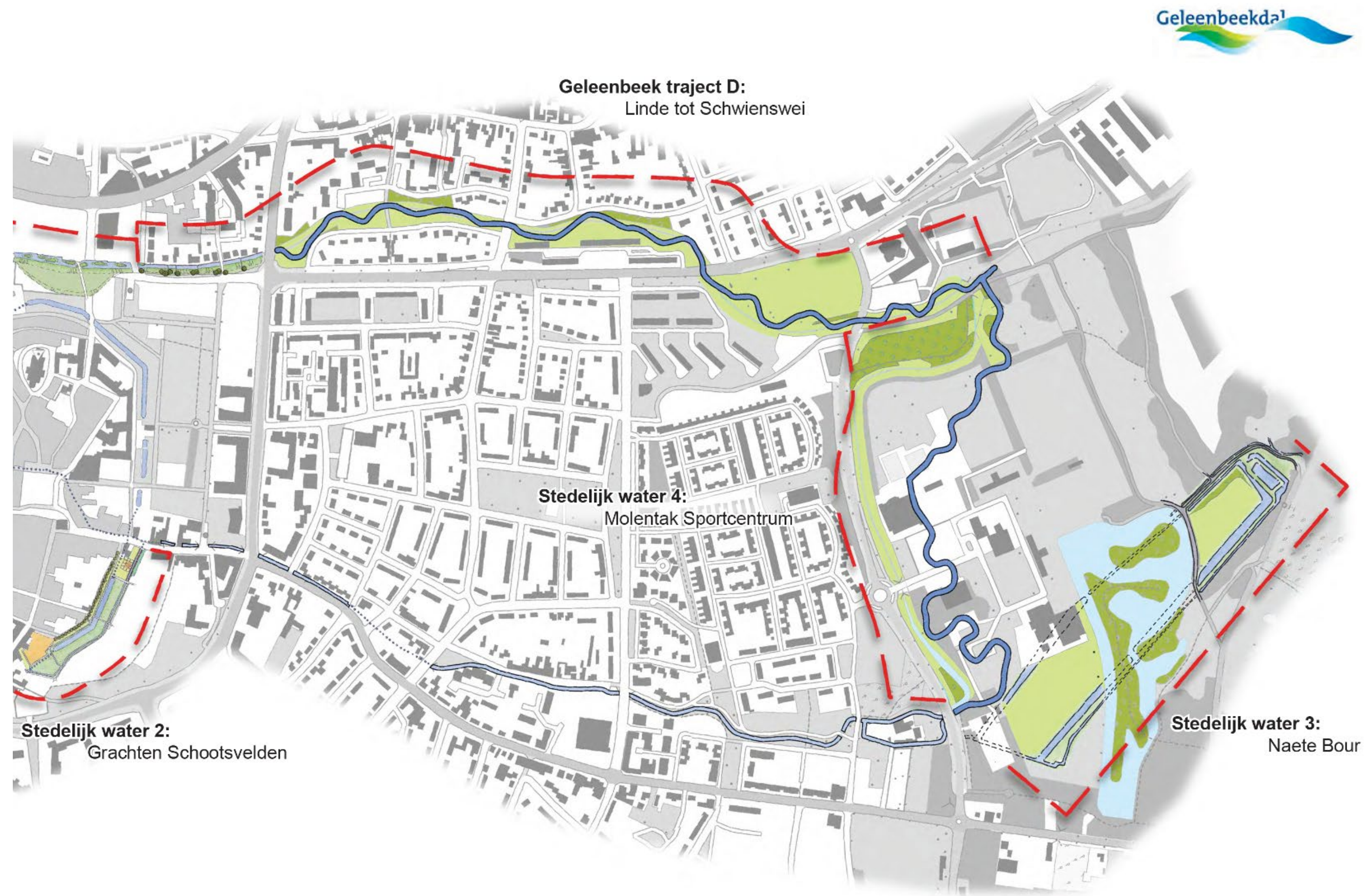

6

11

- 3 Tiny Houses
- 4 Parkeerplaatsen
- 6 Buitenzwembad
- 10 Camperplaats
- 11 Natuurcamping
- 12 Amfitheater natuureducatie
- 14 Meanderende Molenbeek

5. Het ESCS terrein

In 2016 maakte de gemeente Sittard-Geleen een integraal plan voor herinrichting van het Geleenbeekdal van de Middenweg tot en met de Schwienswei: **Zitterd Waterproof, gebiedsontwikkeling Corio Glana - klimaatbestendige stad.**

Dit gebeurde naar aanleiding van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) uit 2008 waarin overheden en waterschappen afspraken maakten om samen de stedelijke wateropgave te inventariseren, met als doel om het overstromingsrisico te beperken tot ééns in de 100 jaar ($T=100$ norm). (zie ook bijlage 6)

Onder de noemers “Stedelijk Water 3 Grachten Naete Bour” en “Stedelijk Water 4 Molentak Sportcentrum” is een hoofdrol weggelegd voor het ESCS terrein. “In Zitterd Waterproof wordt Corio Glana verbonden met diverse andere projecten en initiatieven langs de Geleenbeek en Molentak om zodoende alle doelen (waterveiligheid, ecologie, recreatie, cultuurhistorie en landschap) integraal te realiseren. Voorbeelden hiervan zijn de realisatie van waterberging in de oostelijke schootsvelden en het herstel van de Naete Bour. De gebiedsontwikkeling Corio Glana beoogt een robuust en klimaatbestendig beekstelsel in de stad en levert bovendien aanzienlijke synergievoordelen op ($1+1=3$). Zo sluiten de realisatie van waterberging in de oostelijke schootsvelden en het herstel van de Naete Bour naadloos aan op de gebiedsontwikkeling Corio Glana.”

“De hoofddoelen voor Zitterd Waterproof en de gebiedsontwikkeling Corio Glana:

- klimaatbestendig maken van de beek;
- meer natuur in de stad;
- verbeteren waterkwaliteit (rioleringsmaatregelen);
- behoud en herstel erfgoed;
- creëren aantrekkelijk woon- en leefklimaat.”

“Specifiek voor de Naete Bour is de doelstelling om dit 1000 jaar oude grachtenstelsel weer te voorzien van water uit de Molentak uit de binnenstad van Sittard-Geleen en daarmee een bijdrage te leveren aan recreatie, sport, waterberging en waterconservering.”

“Specifiek voor de Molentak is het plan om deze te laten meanderen op het ESCS terrein, meer ruimte te geven aan natuurlijke processen (Building With Nature) en te onderzoeken in hoeverre de historische loop kan worden hersteld. En de Molentak krijgt een natuurlijke uitstroomdelta in de Geleenbeek”.

Wij Schwienswei stelt voor om het originele plan uit 2016 te actualiseren en uit te voeren, gefinancierd op soortgelijke wijze als eerdere fases van Zitterd Waterproof en Corio Glana. Wij hebben niks dan lof voor de manier waarop de Geleenbeek stroomopwaarts is ingebed in brede beekdalen met veel ruimte voor nieuwe natuur. Ook de Rode Beek is inmiddels op die manier uit haar oude bedding gehaald, stroomopwaarts in het Tüdderner Fenn. Deze voorbeelden mogen wat ons betreft navolging vinden op het ESCS terrein.

Wij zien daarnaast op het ESCS terrein ruimte om een groot aantal bomen te planten, die zullen bijdragen aan het verminderen van hitte stress in aangrenzende buurten en aan natuurherstel. Het ‘Actieplan 1 miljoen bomen’ van de Provincie Limburg komt daarbij goed van pas.

De ruimte binnen de grachten van de gerenoveerde Naete Bour kan worden gebruikt als natuurbegraafplaats of als urnenveld, soortgelijk als het urnenveld dat tussen 650 en 450 v. Chr. in gebruik is geweest in de buurt van Hoogveld. <https://www.historiesittard.nl/sittardintro/Urnenveld.html> (zie ook bijlage 7)

6. De Grote Schwienswei

Natuurgebied de Schwienswei is beschermd als onderdeel van Natuurnetwerk Limburg (voorheen goudgroen natuurgebied). Doordat de Rode Beek en de Geleenbeek door en langs de Schwienswei stromen, en door de verbinding met Tüdderner Fenn en Parkbos Millen, vormt de Schwienswei een essentiële ecologische verbidingszone tussen de Natura 2000 gebieden Brunsummerheide, Geleenbeekdal en Grensmaas.

Recent is het belang van de ecologische verbidingsfunctie bevestigd door waarneming van de otter, die eerder al in Noord Limburg was waargenomen en inmiddels via de Rode Beek naar het Schinvelder Bos is gemigreerd. In de jaren 80 was de otter in Nederland uitgestorven en de terugkeer in grote delen van Nederland is één van de succesvolle voorbeelden van natuurherstel in ons land.

De Schwienswei wordt niet voor niks 'De laatste wildernis van Sittard' genoemd door de Sittardse schrijver Niek Bremen. De Schwienswei is met 52 vogels opgenomen in het Europese platform Birdingplaces.

birdingplaces.eu/en/birdingplaces/netherlands/schwienswei

Alle in het gebied voorkomende vogelsoorten zijn, op enkele exoten na, beschermd. Sommigen staan zelfs op de Rode Lijst: de als kwetsbaar gekwalificeerde nachtegaal, huismus en torenvalk. In het gebied broeden ook bijzondere soorten, zoals de buizerd, de grote gele kwikstaart en de ijsvogel. De bever, de das, de vos en de otter zijn beschermde zoogdieren. Er worden wasberen waargenomen en op nog geen 100 meter van de Sportcentrumlaan kun je in de vroege ochtend oog in oog staan met een ree. Als zeer zeldzaam staat de zachte naaldvaren vermeld op de Rode Lijst en de waterviolier is naast een

indicator voor kwelwater ook zeer zeldzaam in Zuid-Limburg. De breedbladige wespenorchis groeit op verschillende locaties in het gebied. De beemdkroon staat als gevoelig vermeld op de Rode Lijst, net als het oranje zandogje, een van de vele vlindersoorten die er voorkomen.

Bij inventarisatie door vrijwilligers werden tot nu toe 266 planten geïdentificeerd (zie bijlage 8)

De provincie heeft zich in de nieuwe Omgevingsvisie Limburg uitgesproken voor verdere versterking van natuurgebieden in Natuurnetwerk Limburg, zoals de Schwienswei.

De Schwienswei is een onmisbare schakel in de leefbaarheid van onze mooie stad, voor inwoners en bezoekers, voor jong en oud, voor wandelaars en joggers, voor vissers en schaatser, voor schrijvers en fotografen. Hier kun je aan je conditie werken, je hoofd leeg maken, inspiratie opdoen, oftewel 'verwandelt' raken.

De Schwienswei kunnen we versterken en vergroten door de 22 hectare van het voormalige ESCS/CIOS terrein erbij te trekken in plaats van er vakantiehuisjes op te bouwen. De natuur is daar al mee begonnen, ga maar eens kijken. We kunnen daar duizenden bomen planten op de oude sportvelden. Zo leveren

we een bijdrage aan het tegengaan van klimaatverandering en aan de doelstellingen van de klimaatovereenkomst van Parijs.

Hier kunnen we beken weer laten meanderen, zoals de Geleenbeek bij Munstergeleen, Leyenbroek, Beekdal en Ophoven. Dat is niet alleen mooi, maar ook goed voor de opvang van neerslag en voor de aanwezige plant- en diersoorten. Zo bevorderen we de biodiversiteit en voorkomen we waterproblemen.

Hier krijgen de inwoners van Sittard-Geleen extra ruimte voor recreatie en ontspanning. Zo geven we invulling aan hun wensen uit Toekomstvisie 2030.

Hier komen schoolboeken tot leven. Hier kunnen we kinderen en kleinkinderen de ruimte geven om te spelen, te ontdekken en zich te ontwikkelen. Zo maken we onze stad nóg aantrekkelijker voor jonge gezinnen en werkgevers van buiten de stad.

Het Programma Bossen van de Provincie Limburg lijkt hiervoor een geschikte bron van financiële middelen. Zie website provincie: "Met dit programma versterken we de biodiversiteit in Limburg en dragen we bij aan doelen op het gebied van klimaat, de natuur inclusieve agenda, water, energie, toerisme en recreatie en landbouw. Het programma Bossen Limburg maakt deel uit van het Natuurprogramma."

7. Gezondheid en de Grote Schwienswei

In Sittard-Geleen voldoen slechts 49,1% van de inwoners aan de beweegnorm (30 minuten per dag). 70.5% vindt de eigen buurt aantrekkelijk om in te bewegen (GGD Gezondheidsmonitor Volwassenen, 2020).

Wanneer we nader inzoomen op deze gemiddelden, zien we hierin ook nog verschillen tussen de diverse buurten en hun inwoners. Werk aan de winkel, wanneer we daadwerkelijk het verschil willen maken en de Positieve Gezondheid van de inwoners van Sittard-Geleen de ruimte willen geven.

“De regio en Sittard-Geleen staan bij mensen uit hoog dynamisch verstedelijkt gebied bekend als een regio van het goede leven, van genieten, groen en landschappelijke kwaliteit, van rust, bezinning, een plek waar werk met onthaasting goed te combineren valt met interessante werk-gelegenheid en een internationale euregionale ligging en goede verbindingen. Waar de stad voor staat ervaar je op straat.” (Sittard-Geleen 2030, Een veerkrachtige stad, Gemeente Sittard-Geleen, februari 2021).

De Grote Schwienswei is een plek om tot rust te komen. Om na het werk een rondje te wandelen en de dagelijkse beslommeringen uit je hoofd te laten waaien. Om met je kinderen de natuur te ontdekken. Om te sporten, te picknicken of gewoon een beetje te dagdromen op een bankje. Natuur als een vlucht-heuvel voor de geest (Marieke Schatteleijn, Natuurzin, Kosmos september 2021). In dichtbevolkte wijken als Broeksittard,

Stadbroek, de (Nieuwe) Baandert of Overhoven is dit bepaald geen overbodige luxe! Het leidt tot Positieve Gezondheidswinst op alle pijlers en draagt op deze wijze in flinke mate bij aan de prachtige ambities van gemeente, regio, provincie en rijksoverheid op het gebied van gezondheid en preventie.

Natuur en Positieve gezondheid

Sociale veerkracht gaat over de veerkracht van mensen, fysiek en mentaal, met als uitgangspunt ‘Positieve Gezondheid’. Daarnaast gaat het over zelfredzaamheid, samenredzaamheid, inclusiviteit, sociale cohesie, veiligheid, het lerend vermogen, en de betrokkenheid en participatie van onze inwoners (Sittard-Geleen 2030, een veerkrachtige stad, Gemeente Sittard-Geleen, februari 2021)

Positieve Gezondheid is een bredere kijk op gezondheid, uitwerkt in zes dimensies. Met die bredere benadering draag je bij aan het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan en om hierbij zo veel mogelijk eigen regie te voeren.

Sinds de introductie in 2016, is Positieve Gezondheid niet meer weg te denken in Limburg. Het besef dat gezondheid veel meer is dan de afwezigheid van ziekte, is niet alleen baanbre-

kend geweest in de gezondheidszorg, maar heeft ook in razend tempo terrein gewonnen in andere domeinen, niet in de laatste plaats het fysieke domein. Met name de kwaliteit van de leef-omgeving en de milieukwaliteit hebben een grote invloed op de gezondheid en de veerkracht van mensen. Het levert een positieve bijdrage aan álle dimensies van Positieve Gezondheid: lichamelijk functioneren, mentaal welbevinden, zingeving, meedoen, dagelijks functioneren en kwaliteit van leven.

Gezondheid in Beleid

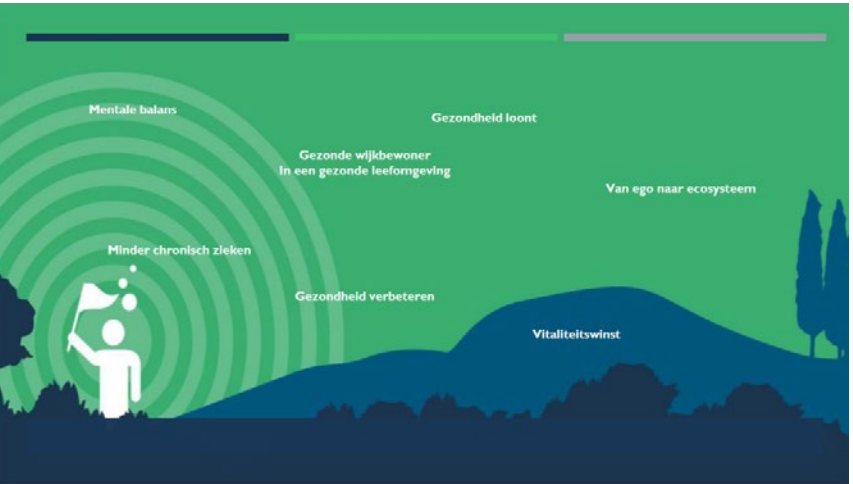
De ‘Preventiecoalitie Positief Gezond Sittard-Geleen’ is ontstaan vanuit de gemeente Sittard-Geleen en zorgverzekeraar CZ. Deze partijen slaan de handen ineen en werken samen aan de gezondheid van de inwoners in Sittard-Geleen (en daarbuiten). Het besef dat gezondheid wordt beïnvloed door allerlei factoren buiten het domein van gezondheid en zorg is de laatste jaren toegenomen. De preventiecoalitie heeft in 2020 als doel gesteld om in 2030 aanzienlijke verbeteringen door te maken voor de inwoners van Sittard-Geleen. Verbeteringen op het gebied van gezondheid, kwaliteit, betaalbaarheid van ondersteuning en zorg en werkplezier. (Preventiecoalitie Positief Gezond Sittard-Geleen - mijnlevengezond.nl - mijnlevengezond.nl)

Een mooie en noodzakelijke ambitie, gezien het feit dat ruim 29% van onze inwoners in Sittard-Geleen de eigen gezondheid als minder dan goed ervaart en tussen de 68-70% met één of meer chronische ziekten te kampen heeft (Gezondheidsmonitor GGD, 2016). Bovendien kampt de regio Zuid-Limburg met een hardnekkige gezondheidsachterstand ten opzichte van de rest van Nederland. Zo hebben Zuid-Limburgers gemiddeld een lagere levensverwachting, maken significant meer gebruik van jeugdhulp en hebben meer risico op eenzaamheid. En alsof dit al niet ernstig genoeg is, zien we hierbij ook nog eens grote sociaaleconomische verschillen: mensen met een lage SES

leven gemiddeld 7 jaar korter en krijgen 15 jaar eerder te maken met lichamelijke beperkingen (Op zoek naar de Limburgfactor, GGD Zuid-Limburg, Maria Jansen, september 2015).

“Gezondheid is overal. Er liggen sterke raakvlakken met tal van andere beleidsterreinen: armoede, ruimtelijke ordening, sport, jeugd, onderwijs, arbeidsmarkt, economie en welzijn. Onze opgave vraagt om sterke verbindingen tussen deze domeinen.” (‘Zuid springt eruit’, gezondheidsbeleid Zuid-Limburg 2020-2023, beleidsuitgangspunt 6).

Het vergt een lange adem en een integrale aanpak om al deze problemen op het gebied van gezondheid het hoofd te kunnen bieden. Zeker is dat dit niet alleen een opgave is voor de gezondheidszorg of het (brede) sociaal domein. Het vergt een intensieve samenwerking tussen het fysiek, economisch en sociaal domein om het tij te keren, de achterstanden weg te werken en hiermee een trendbreuk te bewerkstelligen. Hierbij zal gezondheidsbevordering een vanzelfsprekendheid moeten zijn én blijven bij de inrichting van de openbare ruimte. En dit geldt zeker in gebieden als Sittard Noord-Oost, waar de bevolkingsdichtheid hoog is, in tegenstelling tot de sociaaleconomische status.

Positieve gezondheid vertaald naar gemeenten; Wethouder Leon Geilen, Gemeente Sittard-Geleen; 9 juni 2021

8. Financieel

De financiële aspecten van dit plan zijn verschillend per deelgebied:

ESCS terrein

De totale kosten voor Zitterd Waterproof waren in 2016 geraamd op € 18 mln. Dat betrof alle deelgebieden van het plan van de Middenweg tot en met ESCS terrein. De financiering was gepland met behulp van Waterschap Roer en Overmaas, waarbij de gemeente investeerde in landschap, recreatieve routes, cultuurhistorie en rioolwerk. Het waterschap nam de aanpassingen aan het watersysteem voor haar rekening. De Provincie Limburg gaf aan dat deze integrale benadering goed aansloot bij haar nieuwe beleid ten aanzien van gebiedsontwikkeling, versterken van de identiteit van de stad en erfgoed en dus waren er voor deze doelen budgetten beschikbaar.

Er waren volgens het plan veel kansen op reguliere cofinanciering. De herinrichting van het Geleenbeekdal tussen Middenweg en de Schwienswei is een logisch vervolg op het regionaal prioritaire en bekende project Corio Glana. Alle partijen stonden positief tegenover het opnemen van het extra deelgebied Zitterd Waterproof in de gebiedsontwikkeling Corio Glana. De relatie met de gebiedsontwikkeling Corio Glana zorgt voor een groot draagvlak.

Inmiddels zijn we 6 jaar verder. Een groot gedeelte van Zitterd Waterproof is inmiddels uitgevoerd of in voorbereiding. Het laatste gedeelte, waaronder het gedeelte dat het ESCS terrein

betreft is vermoedelijke vanwege financiële perikelen bij de Gemeente Sittard-Geleen tot nu toe blijven liggen.

Het ligt voor de hand dat de handschoen weer wordt opgepakt en dat de Gemeente Sittard-Geleen afmaakt waar het aan is begonnen, volgens de plannen zoals die er al sinds 2016 liggen. Voor financiering kan gebruik worden gemaakt van dezelfde constructie als eerder, aangevuld met nieuwe Europese, nationale en provinciale mogelijkheden voor o.a. stimulering van klimaatmitigatie, klimaatadaptatie en natuurherstel.

Urnenbegrafplaats Naete Bour

Het is op meerdere plaatsen in Nederland mogelijk om een urn te begraven op een natuurbegrafplaats waar vervolgens een boom boven groeit als herinnering aan de overledene. Exacte financiële details nog nader te onderzoeken.

Nieuwe Hateboer buitenzwembad

Net als in Meerssen en Maastricht is exploitatie door een vereniging hier vrijwel zeker ook haalbaar. Afhankelijk van de huidige conditie van het buitenzwembad zou wellicht nog eenmalig steun van de gemeente nodig kunnen zijn, zodat de vereniging een gezonde start kan maken. In Meerssen en Maastricht worden de operationele uitgaven inclusief onderhoud gedekt uit inkomsten van lidmaatschap en/of entreegelden.

Om de sterk gestegen kosten voor verwarming van het zwembad te verlagen, zou moeten worden overwogen om badverwarming niet langer op aardgas te doen, maar om vóór de financiële overdracht aan een vereniging nog te investeren in verwarming op basis van zonnecollectoren, warmtepompen en zonnepanelen. Dit is een bewezen concept om het zwembad duurzaam te verwarmen tegen lage operationele kosten. Voorbeeld: Openluchtwembad De Zien, ook in beheer van een vereniging (bijlage 2). Als locatie voor zonnepanelen is de parkeerplaats zeer geschikt, zie hieronder.

Het voordeel van een buitenzwembad is dat het alleen in gebruik is in de tijd van het jaar, april tot oktober, dat zonnecollectoren, zonnepanelen én lucht-warmtepompen allemaal maximaal rendement opleveren.

Aangezien de gemeente net als voor het Anker, wel nog exploitatiebudget ter beschikking wil stellen voor doelgroep- en instructiezwemmen in de Hateboer, kan worden overwogen om dat ook te doen indien een zwemvereniging alleen doelgroep- en instructiezwemmen wil organiseren in de zomermaanden in het buitenbad van de Nieuwe Hateboer.

Camperplaatsen

Voor de aanleg van nieuwe camperplaatsen dient te worden geïnvesteerd in o.a. (half-) verharding (€ 30-50/m²), stroomvoorziening, toegangscontrole (slagboom) etc. Dit gebeurt elders door particuliere exploitanten of door de gemeente zelf. Volgens de Nederlandse Kampeerauto Club NKZ belopen de investeringen maximaal enkele honderden Euro per camperplaats, maar daarbij zijn investeringen in (half) verharding nog niet meegenomen.

Voor een stad als Sittard-Geleen lijkt (net als in Weert) een bezettingsgraad bij 40 standplaatsen van ongeveer 50% realistisch, met een nachttarief van € 15-20 per camper. Dat zijn dan op jaarbasis 7.300 camperovernachtingen met gemiddeld 2 personen, dus 14.600 overnachtingen. Dat levert ongeveer € 100.000– 145.000 aan directe inkomsten op, plus stroomverkoop. Daaruit moeten de operationele kosten worden betaald en de investering terugverdiend.

Op basis van het marktonderzoek van de Nederlandse Kampeerauto Club (NKC), zoals vermeld in het rapport van Leisure Brains uit 2021, mag bovenop toeristenbelasting (€ 16.352 per jaar) gerekend worden met uitgaven in de omgeving van € 38-90 per camper per nacht, voor brandstof, inkopen, horeca en toeristische activiteiten. Dat vertegenwoordigt een econo-

mische stimulans van tussen de € 277.400 en € 657.000 per jaar.

Natuurcamping

Er is nog te weinig zicht op de precieze marktpotentie voor trekkershutten of campingplekken op deze locatie, maar gezien de ligging op loopafstand van het centrum en Schwienswei/Tüdderner Fenn en naast het Pieterpad, lijkt 20 hutten en/of campingplekken realistisch. De bezettingsgraad zal lager zijn dan voor campers.

Investeringen in sanitaire voorzieningen kunnen worden gecombineerd met het Natuureducatiecentrum en/of met faciliteiten voor vissers en wandelaars. Een combinatie met het beheer van de camperplaatsen ligt voor de hand omdat de exploitatiekosten anders te hoog zullen zijn in relatie tot de opbrengsten.

Wij Schwienswei heeft gesproken met een ondernemer uit Sittard die interesse toonde in exploitatie van een glamping op het terrein van de Nieuwe Hateboer. Voor trekkershutten of zogenaamde glamping tenten zijn investeringen nodig, maar natuurlijk zijn ook de inkomsten hoger dan bij een camping. Uit het feit dat er in Limburg al dergelijke kleinschalige natuurcampings en glampings bestaan kan worden afgeleid

dat er vraag naar is en dat het voldoende interessant is voor de betreffende ondernemers.

Parkeren en zonnepanelen

De parkeerplaats kan worden overdekt met zonnepanelen. Met de opgewekte stroom kunnen de Tiny Houses, camperplaats, natuurcamping, buitenzwembad en het educatiecentrum van stroom worden voorzien. Daardoor worden de kosten van elektriciteit verlaagd tot een tarief dat veel lager ligt dan de marktprijs.

De ingetekende 130 parkeerplekken kunnen worden voorzien van een stalen frame met 1600 m² aan zonnepanelen van gemiddeld 1,6 m²/paneel, dus 1000 panelen. Nominaal vermogen per paneel gemiddeld 350 Wp, dus 350.000 Wp totaal vermogen.

Afhankelijk van de oriëntatie en het weer levert dat per jaar 300.000 – 350.000 kWh uur op, genoeg voor 100 gezinnen, en veel meer dan genoeg voor 4 Tiny Houses, 40 campers en een natuureducatiecentrum. De bulk van de elektriciteit kan worden gebruikt voor de warmtepomp van het zwembad die moet bijspringen als de zonneboilers onvoldoende vermogen hebben.

De investering in de zonnepanelen kan o.a. gedragen worden door een coöperatie zoals Duurzaam Sittard die daarbij gebruik kan maken van de Subsidieregeling Coöperatieve Energieopwekking (SCE). Het budget voor 2022 is € 150 mln.

Tiny Houses

Voor de organisatie en financiering van de Tiny Houses stellen we voor om aansluiting te zoeken bij soortgelijke initiatieven die al lopen voor elders in de gemeente.

Natuureducatiecentrum

Een natuureducatiecentrum zal investeringen vergen, maar juist daarvoor zijn er ook subsidiepotten beschikbaar of donaties van goede doelen stichtingen. Bovendien zou de exploitatie kunnen plaatsvinden door organisaties zoals De Vrienden van de Schwienswei, CNME de Rollen, IVN etc. Eerste gesprekken daarover zijn positief verlopen. In ruil voor gedeeld gebruik zouden die organisaties vergoedingen kunnen betalen aan de instandhouding van het centrum. Gezien de maatschappelijke waarde zou een bijdrage van provincie of gemeente niet onhaalbaar moeten zijn.

Circulaire uitkijktoren “de Grote Schwienswei”

Deze uitkijktoren zou kunnen worden gerealiseerd op basis van oude opgeknapte zeecontainers. Circulair en veel goedkoper dan nieuwbouw. De buitenkant kan worden voorzien van insectenhôtels, beschutting voor vleermuizen en groene daken.

Aan de uitkijktoren is geen verdienmodel te plakken. Wat wel mogelijk zou moeten zijn is om middels het vinden van donateurs en sponsors voldoende geld te verzamelen om dit iconische bouwwerk te laten bouwen als herkenningspunt van de overgang tussen Sittard en de Grote Schwienswei. Geen namen buiten erop, maar net als in de schouwburg een nette plaquette met gegraveerde namen van vrienden en begunstigers.

9. Wetgeving en beleid

Wet en beleid voor fysieke leefomgeving algemeen

In Nederland zijn op de ruimtelijke/fysieke inrichting en op ontwikkelingen die daarin verandering beogen of kunnen brengen meerdere wetten van toepassing, alsook verordeningen op provinciaal en gemeentelijk niveau en uitwerkingen daarvan zoals bestemmingsplannen. Op grond van wetten zijn er ook verplichte visies van verschillende overheden voorgeschreven. Op dit moment zijn er verschillende wetten van toepassing. In de nieuwe Omgevingswet worden alle wetten wat betreft de fysieke leefomgeving gebundeld in één Wet. Het grote voordeel hiervan is dat er één samenhangend systeem is in plaats van de lappendeken van regels op dit moment. Die wet treedt in werking op 1 januari 2023.

Omgevingswet

De Omgevingswet stelt maatschappelijke doelen met het oog op duurzame ontwikkeling, bewoonbaarheid van het land en het beschermen en verbeteren van het leefmilieu. De wet kent ook een zorgplicht van overheden, bedrijven, burgers voor een gezonde fysieke leefomgeving, een verbod om activiteiten na te laten die schadelijk zijn voor de fysieke leefomgeving. De Omgevingswet gaat uit van het principe van decentraal tenzij. Er ligt dus een grote taak en verantwoordelijkheid bij gemeenten. Iedere gemeente moet alle regels over de fysieke leefomgeving vastleggen in een omgevingsplan. De wet voor-

ziet voor de opstelling daarvan in een ruime overgangstermijn. Iedere provincie moet een Omgevingsverordening vaststellen voor alle regels voor de fysieke leefomgeving. Het voert hier te ver op alle onderdelen van de Omgevingswet in te gaan. Wij gaan in op de meest relevante onderdelen.

Strategische lange termijnvisies nationaal, provinciaal, lokaal De Omgevingswet schrijft voor dat Rijk, provincies en gemeenten een strategische visie voor lange termijn met betrekking tot de gehele fysieke leefomgeving van zijn of haar grondgebied vaststellen. Een omgevingsvisie gaat onder andere in op de samenhang tussen ruimte, water, landschap, verkeer en vervoer en cultureel. De nationale omgevingsvisie (NOVI) is vastgesteld op 11-09-2020. De provinciale omgevingsvisie (POVI) is vastgesteld op 21-10-2021. Er is nog geen omgevingsvisie van de gemeente Sittard-Geleen. Deze is voorzien voor eind 2023.

Geen actuele gemeentelijke visie conform de Omgevingswet

Op dit moment beschikt de gemeente Sittard-Geleen niet over een gemeentelijke omgevingsvisie in de zin van de Omgevingswet. In die zin kunnen wij ons Beterplan niet toetsen aan de inzichten, ambities van deze visie. Ons pleidooi in de inspraakbrief van 7 juli aan de raad om de besluitvorming over de invulling van het ESCS-terrein uit te stellen tot de vaststel-

ling van nieuwe lokale omgevingsvisie om hiermee een goede invulling te geven aan de nieuwe manier van werken en om een gedegen integrale afweging te maken is helaas ter zijde gelegd door Raad en B&W. Hieronder gaan wij in op de lokale omgevingsvisie uit 2016.

Wij zien het aanstaande raadsvoorstel over kaders invulling ESCS-terrein als een gebrekkig lapmiddel om in deze lacune te voorzien. Aangezien de gemeente Sittard-Geleen intensief betrokken is geweest bij de totstandkoming van POVI, omdat de provincie diverse belangen heeft opgenomen in de Omgevingsverordening en toezicht houdt op de naleving daarvan en omdat het grondgebied natuurlijk deel uitmaakt van Limburg, specifiek Zuid-Limburg, hebben we nadrukkelijk gekeken naar deze visie in relatie tot ons Beterplan. Het grote voordeel van de POVI is dat vrijwel aspecten en waarden die op het ESCS-terrein en de Schwienswei en nabije omgeving spelen in samenhang worden benoemd en geduid en dat we ons Beterplan op hoofdlijnen daaraan kunnen toetsen.

Provinciale Omgevingsvisie

De POVI bevat naast een algemeen deel drie hoofdstukken verdeeld over de regio's Noord-, Midden- en Zuid-Limburg. Onderstaand citeren wij thematisch passages uit de POVI die wij relevant vinden voor ons Beterplan en vice-versa, als het gaat

om het concreet invulling geven aan onderdelen van de POVI op het ESCS-terrein.

Toekomstbeeld POVI

De POVI schetst de huidige situatie met kansen en uitdagingen en geeft een toekomstbeeld waar vanaf heden naar toe kan worden gewerkt met het oog op een beter, mooier, gezonder, duurzaam en welvarender Limburg voor alle Limburgers. Ter inspiratie beginnen we dit hoofdstuk met enkele relevante toekomstbeelden. Vervolgens gaan we in op relevante deel thema's in de POVI.

“Onze provincie kent een goed vestigingsklimaat met een sterke sociale cohesie en uitstekende omgevingskwaliteiten. Dit betekent onder meer dat Limburg welvaart, welzijn en een gezonde, leefbare en veilige leef- en woonomgeving biedt voor alle mensen in Limburg. De leefomgeving in zowel stad als dorp alsook in het landelijk gebied is niet alleen aantrekkelijk, veilig en gezond, maar biedt ook plaats aan een duurzame energievoorziening, voorzieningen voor het opvangen van wateroverlast en voldoende groen om hittestress tegen te gaan.”

“De overgangen tussen bebouwde gebieden en het landelijk gebied zijn optimaal ingericht voor stads(kringloop)landbouw,

recreatie, natuur- en landschapsbeleving en klimaat adaptieve voorzieningen.”

“Het Natuurnetwerk Limburg en de daarbinnen gelegen Natura 2000-gebieden hebben een meer robuust karakter gekregen. Zij hebben een sterkere onderlinge verbinding en er is ook verbetering van goede instandhoudingscondities voor de biodiversiteit, mede door de multifunctionele overgangszones rondom het Natuurnetwerk.”

“Er zijn stedelijke uitloopgebieden gerealiseerd die zich richten op onder meer extensieve recreatie, natuurontwikkeling, lokale voedselproductie, de wateropgaven, bosontwikkeling, stadslandbouw en kleinschalige horeca in monumenten.”

“Door stedelijke herstructurering worden er in het stedelijk gebied extra stadsparken en groenstructuren gerealiseerd die aansluiten op de stad-landzones. Ondanks steeds hogere zomertemperaturen kan hierdoor de hittestress in de buitenwijken van de steden afnemen. Daarnaast dragen deze groene vingers bij aan een positieve gezondheid en de klimaatadaptatie-opgave, waaronder het voorkomen van wateroverlast.”

“De stad-landzones zijn recreatief zo attractief, onder meer door goede wandel- en fietsverbindingen, dat veel bewoners

van de steden hierin gaan recreëren. Hierdoor kan de mobiliteit en toeristische overdruk in de rest van de binnentuin afnemen. Gezien de verschillende opgaven en uitvoerende partijen vraagt de realisatie van de stad-landzones om een maatwerkprogramma per stad-landzone.”

Aanvullend attenderen wij op de provinciale verkenning stad landzones Zuid-Limburg uit 2017 waaraan ook Sittard-Geleen heeft meegewerkt. Hierin zijn de Schwienswei en het ESCS-terrein opgenomen als onderdeel van de landgoederenzone Swentibold. Wij ondersteunen het advies bij deze verkenning om aan de noord- en noordoostzijde van Sittard een maatwerkprogramma te starten. Zo'n maatwerkprogramma wordt als noodzakelijk gezien omdat met dit soort gebieden planologisch en qua subsidie- en financieringsstructuur geen of te weinig rekening wordt gehouden. Wij zien de plannen landgoederen Swentibold en De Graven in deze verkenning als een belangrijke bouwsteen voor de nieuwe omgevingsvisie Sittard-Geleen.

In het PIP uitbreiding NedCar wordt het belang van de landgoederenzone Swentibold expliciet genoemd en wordt aangegeven dat er aandacht moet zijn voor de versterking daarvan. Voor de natuurcompensatie van de uitbreiding van NedCar wordt op de eerste plaats gezocht naar mogelijkheden ten noorden van NedCar. Wij kunnen ons voorstellen dat in goed

“

Het instandhouden en herstel van de natuur op het ESCS-terrein betekent in ieder geval een grote impuls voor de kwaliteit van het natuurgebied de Schwienswei als onderdeel van het Natuurnetwerk.

”

overleg andere deelgebieden van de landgoederenzone Swen-tibold zoals het ESCS-terrein ook in beeld kunnen komen indien de compensatie ten noorden van Nedcar niet haalbaar blijkt.

Toets Beterplan

Het hoeft weinig betoog dat ons Beterplan bij uitstek een voorbeeld in de provincie kan zijn van de gewenste inrichting van een stedelijk uitloopgebied dat meerdere doelen dient zoals klimaatadaptatie, waterbeheer, lokale recreatie gecombineerd met enkele kleinschalige voorzieningen, positieve gezondheid dankzij een groene omgeving op loopafstand als plek van onthaasting en natuurbeleving. Dit mede onder het motto dat de toekomst vandaag begint.

Faunabeheer en soortenbescherming

“Bij onze actieve soortenbescherming ligt de nadruk op soorten met een internationaal instandhoudingsdoel én op de bedreigde soorten van de Rode Lijst. Prioriteit hebben soorten die binnen Nederland alleen, of in belangrijke mate, in Limburg voorkomen. Bij het nemen van maatregelen gaan we uit van de leefgebiedenbenadering. Dat betekent dat we soorten vooral beschermen door hun leefgebieden te beschermen. Op deze manier profiteert niet één specifieke soort, maar een groep

soorten die in hetzelfde type leefgebied voorkomt. Als gevolg van klimaatverandering is niet uit te sluiten dat leefgebieden van soorten veranderen, verschuiven of verdwijnen, waardoor populaties van soorten afnemen of verdwijnen en andere soorten zullen verschijnen. Over de mate waarin dit zal optreden en de precieze gevolgen van dit proces in Limburg, is vooralsnog weinig bekend. Indien nodig houden we hiermee rekening in beleidsprogramma's, bij planvorming en bij het nemen van natuurherstelmaatregelen.”

Toets Beterplan: er is een soorten inventarisatie voorhanden die is opgesteld door vrijwilligers. In Nederland heeft alle inheemse fauna een beschermde status en er mogen geen verstoringen plaatsvinden. Er zijn observaties in het veld van zeldzame diersoorten die nader onderzoek vergen.

Het instandhouden en herstel van de natuur op het ESCS-terrein betekent in ieder geval een grote impuls voor de kwaliteit van het natuurgebied de Schwienswei als onderdeel van het Natuurnetwerk. Het leefgebied van de wilde inheemse flora en fauna wordt groter en daarmee de veiligheid(rust), voedselbronnen en nestgelegenheid. Het gebied wordt geschikter voor nieuwe inheemse soorten waardoor de biodiversiteit zal toenemen.

Betrokkenheid en draagvlak natuur en landschap

In de POVI wordt een speciale paragraaf gewijd aan vermaatschappelijking van natuur en landschap.

“We streven naar vermaatschappelijking van natuur en landschap. Dit betekent onder andere dat wij burgers en bedrijven uitdagen om bij te dragen aan het beheer van natuur en landschap. Wij ondersteunen initiatieven op het gebied van burgerparticipatie zoals groene burgerinitiatieven door bewoners, scholen en zorginstellingen. Hoe we dit doen, werken we nader uit in het Natuurprogramma.

Aansluitend bij het behoud en herstel van de natuur in Limburg, zullen we bij het verpachten van onze eigen gronden waar mogelijk randvoorwaarden stellen op het gebied van natuur(beheer). Hiermee kunnen we ondernemers betrekken bij, en medeverantwoordelijk maken voor het beheer van onze natuur.

Met het stimuleren van natuurinclusief ondernemen willen we in uiteenlopende sectoren de onderlinge verbinding tussen natuur/landschap en economie versterken. Daarnaast stimuleren we maatschappelijk verantwoord ondernemerschap in samenhang met natuur en landschap. Bij ruimtelijke- en economische ontwikkelingen streven we naar natuurinclusiviteit. Dat wil zeggen dat er rekening wordt gehouden met de

natuurwaarden en dat deze waar mogelijk worden versterkt. In het Natuurprogramma werken we uit wat we hier concreet onder verstaan en welke maatregelen we treffen.

Daarnaast willen we het gebruik van en de beleving van natuur en landschap in de eigen omgeving stimuleren. Bijvoorbeeld door initiatieven te ondersteunen in stad-land zones of op het gebied van stadsnatuur of tijdelijke natuur. Dergelijke initiatieven dragen bij aan een beter binnenstedelijk klimaat, klimaatadaptatie en de realisatie van afspraken in het Klimaatadaptatieplan, zoals de aanplant van bomen. Daarnaast verhoogt stadsnatuur, het welzijn in de steden. Groen ingerichte bedrijventerreinen dragen positief bij aan de gezondheid van werknemers en kunnen onderdeel zijn van beleid voor maatschappelijk verantwoord ondernemen ook in combinatie met sporten, bewegen en wandelen.

Het Interreg project Wildlife Economy waarin de provincie Limburg momenteel als Leadpartner participeert, gaat uit van de kansen die natuur biedt aan diverse sectoren en andersom. De provincie beziet dan ook of dit de komende jaren regionaal verder uitgewerkt kan worden door te werken met businessmodellen, gebaseerd op de kracht van natuur en landschap."

Toets Beterplan: In deze paragraaf vinden wij grote steun voor ons initiatief van het Beterplan wat betreft burgerinitiatief en beleving van natuur en landschap in de eigen omgeving. Wij wachten dan ook met veel belangstelling het Natuurplan af en zullen de provincie ook actief benaderen over de vorderingen van dat plan en vragen voor ondersteuning van ons Beterplan.

Landschap

In de POVI wordt een grote paragraaf gewijd aan het Limburgse landschap. Hieronder verwijzen we naar de meest relevante passages.

"We continueren onze rol gericht op het behouden, beheren, ontwikkelen en beleven van de landschappelijke kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap Zuid-Limburg en de groenblauwe mantel. Ontwikkelingen binnen de ruimte van het beleid voor de verschillende thema's zijn mogelijk, mits de kernkwaliteiten behouden blijven of versterkt worden." "Gemeenten hebben de motiveringsplicht om in de toelichting op nieuwe omgevingsplannen of omgevingsplanactiviteiten aan te geven hoe met de bescherming en versterking van de kernkwaliteiten in de betreffende gebieden wordt omgegaan. De kernkwaliteiten in het Beschermingsgebied Nationaal

Landschap Zuid-Limburg zijn: het reliëf, het contrast tussen de open- en beslotenheid, het groene karakter en het cultuurhistorisch erfgoed. De kernkwaliteiten in de groenblauwe mantel zijn het groene karakter, het visueel-ruimtelijk karakter, het cultuurhistorisch erfgoed en het reliëf."

"Voor de groenblauwe mantel is het beleid ook gericht op het faciliteren en ondersteunen van de verbindings- en bufferfunctie voor aangrenzende gebieden van het Natuurnetwerk Limburg. Via de Omgevingsverordening continueren we de compensatieplicht wanneer aantasting van de verbindende of bufferende functies bij ontwikkelingen niet voorkomen kan worden."

"Door het versterken van het aantrekkelijk landschap met unieke natuur- en cultuurelementen in de directe woonomgeving, dragen we bij aan het vergroten van de gezondheid en het welbevinden van bewoners en bezoekers. Gezonde Limburgers, gezond landschap en gezonde natuur horen bij elkaar. We staan positief tegenover initiatieven die gericht zijn op de realisatie van natuur, bos en kleine landschapselementen in en bij steden en dorpen. Er liggen kansen voor cofinanciering vanuit Europese middelen; denk aan LEADER, INTERREG." "We vinden het belangrijk dat voor heel Limburg gewerkt wordt aan behoud, herstel en beheer van de cultuurhistorische en aardkundige waarden en het vergroten van de beleving en

toegankelijkheid daarvan. Daartoe stellen we kennis en gebiedsanalyses beschikbaar. Voorbeelden hiervan zijn de eerder opgestelde Cultuurhistorische waardenkaart Limburg, het Landschapskader Noord- en Midden-Limburg en het Handvat kernkwaliteiten Nationaal Landschap Zuid-Limburg. Wij ondersteunen gemeenten ook met kennis over landschap en cultuurhistorie voor het opstellen van gemeentelijke of regionale kwaliteitskaders en omgevingsvisies."

Toets Beterplan: De Schwienswei valt onder de blauw-groene mantel. Het is een relatief klein en dus kwetsbaar gebied van ca 90 ha dat een grote natuurwaarde op zichzelf heeft en een verbindingsschakel is van oost- naar west via de beekdalen en grenst aan een Naturschutzgebiet in Duitsland. Het ESCS-terrein past daar naadloos in en in ons Beterplan wordt grotendeels de oude situatie hersteld van vóór de aanleg van het ESCS-terrein in de jaren 60-70 van de vorige eeuw, maar in een hedendaags jasje. Het gebied is ook van cultuurhistorische waarde. Er zijn restanten van de oude Hateboer en het tracé van de Romeinse weg loopt er doorheen. Deze historische elementen krijgen in ons Beterplan een plek door ze zichtbaar te maken en deels te herstellen. Verderop gaan we nader in op het Leaderprogramma.

Toeristische verblijfsrecreatie

"Ook de vrijetijdseconomie vormt een belangrijke economische pijler in Limburg. Voor een florerende vrijetijdseconomie zijn de kwaliteit van landschap en natuur, aantrekkelijke steden en een goede bereikbaarheid van belang. Een stabiele balans is nodig:

- tussen beleving en bescherming van landschap en natuur;
- tussen belangen van toeristen, recreanten en inwoners;
- tussen uiteenlopende wensen van verschillende groepen recreanten;
- tussen de verschillende groepen in het landelijk gebied die gebruik maken van dezelfde infrastructuur."

"Vraag en aanbod van verblijfsaccommodaties dienen beter in balans gebracht te worden, zowel kwantitatief als kwalitatief. Meer van hetzelfde leidt tot verdringing en leegstand. Een voortdurende kwaliteitsslag is nodig om nieuw en bestaand aanbod aan te passen aan de veranderende vraag van zowel vaste als nieuwe gasten. Bij de herbestemming van vrijkomende agrarische bebouwing wordt verblijfsrecreatie vaak, zonder nadere kwantitatieve en kwalitatieve onderbouwing, als mogelijke nieuwe functie gezien. Dit is geen realistische oplossing wanneer dan sprake is van enkel een kwantitatieve toevoe-

ging. Oneigenlijk gebruik van verblijfsaccommodaties, (zoals permanent of tijdelijk wonen), leidt tot vertroebeling van de recreatieve identiteit en is ongewenst. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor handhaving, maar dat blijkt niet eenvoudig."

Deze criteria zijn ook vastgelegd in de provinciale Omgevingsverordening waaraan nieuwe plannen worden getoetst:

- "We kiezen voor het verhogen van de kwaliteit van het aanbod. Een kwantitatieve uitbreiding van het aanbod is alleen mogelijk als dit niet leidt tot verdringing en leegstand. Dit geldt zowel voor verblijfs- als dagrecreatie."
- "Wij blijven voorstander van afspraken over kwantiteit en kwaliteit van verblijfsrecreatie en hotels op regionale schaal."
- "Een omgevingsplan voor een gebied gelegen in de regio Zuid-Limburg laat toevoeging van vestigingsmogelijkheden alleen toe voor voorzieningen voor vrijetijdseconomie aan de bestaande voorraad of planvoorraad als dat in overeenstemming is met de Limburgse principes en hoofdstukken 3 (algemene zonering, 8 (Economie) en 15 (Landschap) van de provinciale omgevingsvisie en de bestuursafspraken regionale uitwerking POL2014 voor de regio Zuid-Limburg. Deze voorwaarden moeten in de motivering van een plan zijn opgenomen."

Toets Beterplan: In ons Beterplan geven wij invulling aan kleinschalige toeristische verblijfsrecreatie. Gelet op de toenemende populariteit van het campertoerisme verwachten wij dat de uitbreiding van de camperplaats aan een duidelijke behoefte tegemoet komt. Zeker als de camperplaats betere faciliteiten krijgt. Zoals elders aangegeven, is het voor hand liggend dat een vergoeding voor een overnachting tegenover staat. Qua omvang is de camperplaats goed inpasbaar op het nieuwe Hateboer terrein als onderdeel van een nieuwe inrichting van dat terrein.

Naast een camperplaats voorzien wij een beperkt aantal trekshutten. Schwienswei en ESCS-terrein liggen pal naast het zeer populaire Pieterpad. De trekshutten bieden een mooie laagdrempelige voorziening voor met name de lange afstand wandelaars en fietsers.

Gezien de kleinschaligheid van onze plannen en het feit dat het hier gaat om tijdelijke overnachtingsplaatsen is de kans op het ontstaan van oneigenlijk gebruik van deze overnachtingsplaatsen vrijwel uitgesloten. Wij gaan ervan uit dat deze voorziening past binnen de regionale afspraken hierover en de toets aan de omgevingsverordening doorstaat. Ook zullen lokale ondernemers in met name de binnenstad profiteren van deze vorm van verblijfsrecreatie

omdat deze bezoekers de omgeving gaan verkennen zoals de binnenstad met de rijke historie, het winkelaanbod en de horecavoorzieningen.

Waterbeheer

In de POVI wordt over het waterbeheer onder meer het volgende gesteld:

“Beken en beekdalen vormen de basis voor het regionaal oppervlaktewatersysteem en zijn mede sturend voor ruimtelijke gebruiksfuncties. Ze worden daarom ruimtelijk beschermd, zodat ze blijvend kunnen zorgen voor de opvang van wisselende waterhoeveelheden, het aanvullen van grondwatervoorraden en het duurzaam ecologisch functioneren van onze natuurbeken. Wij bezien daarbij de mogelijkheden vanuit de Omgevingswet om de beekdalen en andere landschappelijke laagten beter te beschermen tegen ruimtelijke ontwikkelingen om zo voldoende ruimte te blijven houden voor het vasthouden en bergen van water.”

Voor Sittard-Geleen is het programma Corio Glana en daarbinnen het project Zitterd Waterproof de belangrijkste ontwikkeling wat betreft waterbeheer. Een citaat uit de projectbeschrijving Zitterd Waterproof uit 2016: *“Het waterschap Roer en Overmaas en de Gemeente Sittard-Geleen werken al enkele jaren intensief samen in de gebiedsontwikkeling Corio Glana. Co-*

rio Glana is een project waarbij de Geleenbeek van haar bron in Benzenrade tot Sittard wordt hersteld. De belangrijkste doelen daarbij zijn de verbetering van de waterkwaliteit, waterveiligheid, natuurontwikkeling, herstel beeklandschap en toegankelijkheid voor bezoekers. De herinrichtingswerkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd in deeltrajecten. Binnen de gemeente Sittard-Geleen zijn de deeltrajecten Sint Jansgeleen – Biesenhof (Beekdalen Schinnen, deel 2) en Lintjesweg – Midtenweg (Corio Glana deelgebied 19) al uitgevoerd. Momenteel is deelgebied 18 van Corio Glana Absbroekbos-Munstergeleen over het traject Beekstraat-Lintjesweg in uitvoering.

“In Zitterd Waterproof wordt Corio Glana verbonden met diverse andere projecten en initiatieven langs de Geleenbeek en Molentak om zodoende alle doelen (waterveiligheid, ecologie, recreatie, cultuurhistorie en landschap) integraal te realiseren. Voorbeelden hiervan zijn de realisatie van waterberging in de oostelijke schootsvelden en het herstel van de Naete Bour. De gebiedsontwikkeling Corio Glana beoogt een robuust en klimaatbestendig beeksysteem in de stad en levert bovendien aanzienlijke synergievoordelen op (1+1=3). Zo sluiten de realisatie van waterberging in de oostelijke schootsvelden en het herstel van de Naete Bour naadloos aan op de gebiedsontwikkeling Corio Glana.”

Toets Beterplan: Zoals bekend is het onderdeel Zitterd Waterproof van de Middenweg door het stadspark in 2022 afgerond. Hiermee is Zitterd Waterproof nog lang niet gereed. Herstel van de Naete Bour en de renaturering van de Molentak over het ESCS-terrein zijn in de planschetsen van Zitterd Waterproof opgenomen. Opgemerkt wordt dat de doelstellingen van Zitterd Waterproof meer omvatten dan het renatureren van het bekenstelsel. Het gaat ook om verbetering van de waterkwaliteit, waterveiligheid, natuurontwikkeling, herstel beeklandschap en toegankelijkheid voor bezoekers. Ons Beterplan biedt daar letterlijk alle ruimte voor en sluit daar naadloos op aan.

Hoofdstuk POVI regio Zuid-Limburg

In het hoofdstuk regio Zuid-Limburg wordt het profiel van de regio beschreven. Onderstaand worden enkele passages geciteerd die aansluiten bij de context van ons Beterplan dat verder reikt dan het louter behouden van een groen terrein. *“De aantrekkelijkheid van Zuid-Limburg wordt in sterke mate bepaald door de aanwezigheid van relatief op korte afstand van elkaar gelegen, dichtbevolkte stedelijke gebieden, gelegen in het unieke Nationaal Landschap Zuid-Limburg. Het heuvel-landschap en de Maasvallei geven samen met de historische binnenstad van Maastricht een bijzondere kwaliteit, rijke his-*

torie en eigen cultuur aan deze regio. In Zuid-Limburg wonen, werken en leven zo'n 600.000[40] mensen. Zuid-Limburg is het meest verstedelijkt grensgebied en de meest Europese regio van het land.”

“In de regio is sprake van leegstand in verschillende vastgoedsectoren: woningen, kantoren, maatschappelijk vastgoed, verblijfsrecreatie, agrarische bedrijven en detailhandel. Zoals beschreven in het hoofdstuk Wonen en Leefomgeving, zijn er binnen de verschillende sectoren én binnen Zuid-Limburg zelf sub-regionale verschillen in de mate van leegstand. Tegelijkertijd is er in deze regio een evident tekort aan woningen voor specifieke doelgroepen. Vaak staat hierdoor de leefbaarheid in buurten, wijken en kernen onder druk. Naast de kwantitatieve opgave, geldt dat er voor de hele regio een kwalitatieve opgave ligt om de gebouwde omgeving klaar te maken voor de toekomst.”

“Met name in het stedelijk gebied moet de sociaal-fysieke leefbaarheid verbeteren via een integrale gebiedsgerichte aanpak op kern-, buurt- of wijkniveau. Die opgave is in Zuid-Limburg extra lastig te realiseren omdat, vooral door demografische veranderingen, traditionele verdienmodellen in vastgoedontwikkeling niet meer werken. Het verbinden van de fysiek-ruimtelijke aanpak met een sociaal-maatschappelijke, is een

nieuwe, complexe, maar noodzakelijke uitdaging om de brede welvaart in Zuid-Limburg te verbeteren. Meer dan ooit is de noodzaak aanwezig om de verschillende vraagstukken op sociaal, ruimtelijk en economisch vlak met elkaar te verbinden.”

“In het stedelijk gebied ligt een opgave om de cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteit te versterken, om daarmee een impuls te geven aan de directe woon- en leefomgeving, de extensieve recreatie en positieve gezondheid. Daarmee kan tevens een bijdrage worden geleverd aan de spreiding van de recreatie- en toerismedruk in Zuid-Limburg.”

Reeds hierboven vermelden wij onderstaand citaat dat het toekomstbeeld schetst voor het stedelijk gebied buiten de stedelijke centra:

“Door stedelijke herstructurering worden er in het stedelijk gebied extra stadsparken en groenstructuren gerealiseerd die aansluiten op de stad-landzones. Ondanks steeds hogere zomertemperaturen kan hierdoor de hittestress in de buitenwijken van de steden afnemen. Daarnaast dragen deze groene vingers bij aan een positieve gezondheid en de klimaatadaptatie-opgave, waaronder het voorkomen van wateroverlast.”
“De stad-landzones zijn recreatief zo attractief, onder meer door goede wandel- en fietsverbindingen, dat veel bewoners

van de steden hierin gaan recreëren. Hierdoor kan de mobiliteit en toeristische overdruk in de rest van de binnentuin afnemen. Gezien de verschillende opgaven en uitvoerende partijen vraagt de realisatie van de stad-landzones om een maatwerkprogramma per stad-landzone."

Toets Beterplan: Ons Beterplan draagt bij aan de woonleef kwaliteit van aangrenzende woonwijken die grotendeels sterk versteend zijn, aan de extensieve recreatiemogelijkheden en daarmee aan de positieve gezondheid van inwoners.

Doorwerking naar uitvoering, interbestuurlijke samenwerking

Wij signaleren dat de POVI hoofdstukken bevat over de instrumentenkoffer van de provincie zoals de Omgevingsverordening, financiële instrumenten en samenwerking met bestuurlijke partners en andere partijen. In dit Beterplan is het te prematuur in te gaan op de kansen die dit geeft voor de nadere uitwerking en realisatie in samenspraak met de provincie en andere partijen. Wij lezen hierin dat de opgaven in de POVI gemeenschappelijk opgave zijn van de gemeente(n), de provincie, waterschap, derde partijen.

De huidige lokale Omgevingsvisie Sittard-Geleen 2016

De huidige geldende lokale omgevingsvisie dateert uit 2016. Deze geldt tot het moment dat een nieuwe visie is vastgesteld en deze huidige visie is ingetrokken. Ook in de huidige visie staat een passage over vrijetijdseconomie. Het gemeentebestuur is gestart met de voorbereiding van de lokale Omgevingsvisie zoals bedoeld in de Omgevingswet. Wij hebben hierboven reeds aangegeven dat wij hierdoor op dit moment een actuele visie missen waarin Wijschienswei én inbreng heeft mogen geven voor deze visie en wij ons Beterplan aan de hand van een integrale visie zouden kunnen invullen en het gemeentebestuur de gelegenheid zou hebben om een brede afweging van de varianten voor het ESCS-terrein te maken in relatie tot alle opgaven en ambities met een fysieke component op het grondgebied van Sittard-Geleen.

Kijkende naar de huidige lokale omgevingsvisie springt voor ons de volgende passage in het oog:
"Voor grootschalige dag- en verblijfsrecreatie is geen ruimte. Het buitengebied van Sittard-Geleen is relatief gering. Groot-schalige voorzieningen zouden een grote claim leggen op het buitengebied en dit zou ten koste gaan van de kwaliteit van het landschap."

Huidige bestemmingsplan ESCS-terrein en Schwienswei

Voor de huidige planologische status van het ESCS-terrein citeren wij uit het rapport van bureau Verbeek: "De oude zwem- en sportlocatie heeft de bestemming 'Maatschappelijk'. Deze bestemming biedt ruimte voor instellingen op medisch, sociaal cultureel, educatief, openbaar bestuur of religieus gebied. De speciale functie 'Sporthotel' is bestemd op het daartoe aangewezen besluitvlak. In het bestemmingsplan wordt de Schwienswei grotendeels aangeduid met de bestemming 'Natuur'. Het grootste deel van de Schwienswei is dus aangewezen voor de instandhouding van bijzondere soorten planten en dieren. Extensieve vormen van recreatie, zoals wandelen, fietsen en paardrijden, zijn toegestaan. Andere ruimtelijke ontwikkelingen, zoals de bouw van (recreatie)woningen zijn binnen deze bestemming niet toegestaan." "Diverse percelen aan de Clootsweg en de Tudderenderweg hebben de bestemming 'Agrarisch met waarden – Natuur en landschapswaarden'. Agrarisch grondgebruik (akkerbouw, veeteelt) vindt hier plaats binnen een gebied waarbij ook rekening gehouden moet worden met bijzondere natuurwaarden en landschapselementen (zoals bloemrijke bermen, hagen, hoogteverschillen, bomenrijen). Ontwikkelingen op het gebied van sport- en intensieve recreatie, maar ook de bouw van (recreatie) woningen zijn binnen deze bestemming niet toegestaan zonder het bestemmingsplan te wijzigen."

Op 10 januari 2013 heeft de gemeente Sittard-Geleen als planologisch instrument voor het Euregionaal Sport- en Congressentrum de beheersverordening Euregionaal Sport- en Congressentrum vastgesteld. Een dergelijke verordening is bedoeld voor gebieden waar niet of nauwelijks ruimtelijke ontwikkelingen zijn te verwachten en in plaats van een bestemmingsplan kan worden volstaan met een dergelijke verordening. Gezien de datum van vaststelling is ook deze verordening gebaseerd op niet meer van toepassing zijnde nationale en provinciale en gemeentelijke regelgeving.

Toets Beterplan: Ons Beterplan is nog niet uitgewerkt op het niveau van toetsing aan het bestemmingsplan. Ons beeld is dat de invulling van het deel van het ESCS-terrein dat deel uitmaakt van het zwembad inclusief ligweiden, grotendeels valt onder de noemer "maatschappelijk". Het grootste overige deel van het ESCS-terrein willen wij ter bescherming planologisch de status "natuur" laten geven.

10. Beheer- en ontwikkelconstructie

De gemeente Sittard-Geleen is eigenaar van de grond en opstallen op het ESCS-terrein en de Schwienswei. Ook de exploitatie van zwembad de Nieuwe Hateboer en het beheer van de gronden op het ESCS-terrein en de Schwienswei zijn in handen van de gemeente Sittard-Geleen.

Qua ontwikkeling en beheer is er een duidelijk onderscheid te maken tussen de ontwikkelingen op het terrein van de Nieuwe Hateboer en het overige deel van het ESCS-terrein.

Op het terrein van de Nieuwe Hateboer is sprake van aanpassing van toegangswegen, de realisatie van een natuureducatiecentrum, de uitbreiding en verplaatsing van de camperplaatsen, en de realisatie van trekkershutten, de bouw van tiny houses en (her)inrichting van het zwembadcomplex. Voor bouw/ontwikkeling en beheer zijn per onderdeel verschillende vormen mogelijk, al dan niet met bestaande of nieuw te vormen partijen en coalities van partijen.

Ook voor het natuurdeel van het ESCS-terrein zijn verschillende opties mogelijk, al dan niet via een beheerovereenkomst met een natuurorganisatie of een vrijwilligersgroep ondergebracht in een stichting/vereniging. Er zijn genoeg praktijkvoorbeelden in den lande voorhanden.

11. Subsidies, fondsen en programma's

Europese subsidies

In de gemeente Sittard-Geleen hebben recent een tweetal projecten een bijdrage ontvangen uit het Europese Programma Leader Zuid-Limburg 2016-2022. Het LEADER-programma is bij uitstek een programma dat bottom-up initiatieven ter verbetering van Natuur en Landschap wil ondersteunen. Lokale projecten ter verbetering van de leefbaarheid en sociaaleconomische ontwikkeling die voortkomen uit en gedragen worden door bewoners van een gebied zelf zijn daarom zeer kansrijk om voor subsidie in aanmerking te komen.

In de gemeente Sittard-Geleen is vooral het project Beegse Maasvallei daar een aansprekend voorbeeld van, waarbij de inwoners van de kernen Grevenbicht, Obbicht en Schipperskerk hun ideeën over de inrichting en het gebruik van het gebied langs de Maas, na afronding van de Grensmaas-werkzaamheden, realiseren.

Andere LEADER-projecten waarmee overeenkomsten met het ESCS-terrein/Schwienswei bestaan zijn de inrichting van het Natuur- en belevingspark in de kern Vilt van de gemeente Valkenburg aan de Geulle, de inrichting van het Clemenspark op de grens van Brunssum en Beekdalen en Epenbronnenland in de gemeente Gulpen-Wittem.

Alhoewel het huidige programma aflopend is komt er een vervolg voor Limburg in de periode 2023-2027. De Nederlandse aanvraag voor de Europese middelen op basis van een zogenaamd Nationaal Strategisch Plan (NSP) is inmiddels ingediend in Brussel. Naar verwachting komt er een behoorlijk bedrag beschikbaar voor projecten in Limburg en zullen er wellicht meer gelden in Limburg als LEADER-gebied in aanmerking komen. Echter voor het bestaande gebied Zuid-Limburg zal naar verwachting het LEADER-programma gecontinueerd worden. De voorbereiding daarvan is in volle gang en een openstelling wordt medio 2023 verwacht. Nadrukkelijk zullen in het nieuwe LEADER-programma naast de LEADER-doelstellingen van oudsher ook de zgn. NSP-doelstellingen moeten worden meegenomen. Daarbij spelen Klimaat, Duurzaamheid en Biodiversiteit naast de versterking van de Groenblauwe dooradering een nog grotere rol. In die zin zullen de door ons beoogde ontwikkelingsdoelen van de ESCS-terrein/Schwienswei daar zeker op aansluiten.

Provinciale programma's

Er is een bestaand provinciaal programma "landschap verbindt" dat o.a. als doelstelling kent het ondersteunen van kleinschalige groene projecten. Er is een nota in de maak met betrekking tot landschapselementen en voedselbossen.

Eind 2022 vindt behandeling plaats van het nieuwe provinciale programma landschap inclusief 2023-2030. Al deze programma's hebben betrekking op het natuuronderdeel van ons Beterplan.

Natuurmonumenten/ Postcodeloterij

Indien het beheer van de Grote Schwienswei in handen zou kunnen worden gegeven bij b.v. Natuurmonumenten dan zijn via die organisatie fondsen voor natuurbescherming en natuurherstel beschikbaar van de Postcodeloterij. De afgelopen 30 jaar zijn via die route 435 miljoen Euro beschikbaar gekomen voor natuurherstel en natuurbescherming. Indien het beheer in handen zou blijven van de Gemeente Sittard-Geleen, dan kan niettemin geprobeerd worden om fondsen te werven van de Postcodeloterij.

12. Conclusie: tien keer beter

Het Beter Plan voor de Grote Schwienswei is tien keer BETER:

Het is ontwikkeld vanuit een **BETER**e samenwerking met de omwonenden.

Het plan draagt bij aan **BETER** wonen en leven in Sittard-Geleen en het ver**BETER**en van de gezondheid van haar inwoners.

Het is **BETER** voor de natuur, **BETER** voor het waterbeheer en **BETER** voor het klimaat.

Bovendien is het **BETER** voor het ontwikkelen van bewust gedrag bij kinderen door natuureducatie.

Het Beter Plan past **BETER** in de nationale, provinciale en straks ook in de lokale omgevingsvisies, is duurzaam en daardoor **BETER** voor de toekomst.

Tenslotte draagt het bij aan een **BETER**, groener imago van onze gemeente, en daarvan profiteren we allemaal!

Appendix A: Gespreksverslag Zwembad Meerssen

Aan Van Datum Onderwerp	WijSchwienswei DR3 Marleen van Rijsbergen 07-12-2021 Verslag overleg Zwembad Meerssen Overleg met Frans Engelen en Ton Scheepers
Aanwezigen	William Timmermans, Marleen van Rijsbergen

Ton Scheepers is voorzitter bij Zwembad Meerssen, Frans Engelen is Technisch Medewerker bij verschillende zwembaden, waaronder het zwembad in Meerssen.

Start burgerinitiatief

Bij een bezuinigingsronde werd binnen de gemeente Meerssen de vraag gesteld of er animo was onder vrijwilligers om het zwembad over te nemen. Ton aarzelde geen moment en meldde zich bij de gemeente. Hij maakte een plan en bracht dit in tijdens een Raadsadviesvergadering (vergelijkbaar met Raadsronde in Sittard-Geleen). Om precies te weten waar hij aan zou beginnen (en omdat er al heel wat jaar nauwelijks onderhoud was gepleegd aan het zwembad), liet Ton een onderzoek uitvoeren door Sportfondsen. Uit dit onderzoek bleek dat er tenminste €300.000,- nodig zou zijn om het zwembad veilig en technisch up to date te maken. De gemeente had in haar begroting een reservering opgenomen voor de sloop van het zwembad. Deze is ingezet voor renovatie van het zwembad. De provincie bracht een subsidie in natura in: Guus Gulickers werd beschikbaar gesteld voor kennis en ondersteuning.

Het eerste seizoen

Ton deed de gemeente een voorstel: hij zou het buitenbad één

seizoen exploiteren. Daarna zou hij, met al zijn opgedane ervaringen, een voorstel doen aan de Raad. Hij had zichzelf hierbij doelen gesteld. Één van deze doelen: voor het eind van het seizoen meer dan 2000 leden hebben. Dit doel werd behaald en daarmee kreeg het zwembad definitief een nieuwe start.

Hoe doen ze dat?

Zwembad Meerssen heeft zo'n 2500 leden. Een lidmaatschap/abonnement kost €32,50 per jaar. Dit bedrag moet aan het begin van het seizoen in een keer worden betaald. De leden komen deels uit Meerssen, maar er is ook een grote aanvoer vanuit Valkenburg en Maastricht. Naast de abonnementen verkoopt Zwembad Meerssen ook kaarten in de losse verkoop. Deze kaarten zijn relatief duur (€8,50), maar met de opbrengst kunnen allerlei onverwachte zaken worden bekostigd.

De jaarlijkse omzet van het zwembad bedraagt zo'n €175.000,-. Hierin opgenomen is €30.000,- omzet vanuit de horeca. Het zwembad betaalt jaarlijks zo'n €30.000,- OZB aan de gemeente. De afgelopen 5 jaar is er ruim een half miljoen euro geïnvesteerd in het zwembad door de vereniging. De vereniging is eigenaar van het zwembad; de grond (3,5 ha) is in erfpacht voor een periode van 30 jaar. Deze erfpacht verloopt met een symbolisch bedrag.

Badmeesters hebben binnen de vereniging een betaalde functie (zo'n €10,- per uur); alle andere werkzaamheden worden door vrijwilligers uitgevoerd. Vrijwilligers met een grote inzet komen in aanmerking voor een vrijwilligersvergoeding. Zwembad Meerssen werkt niet met een tegenprestatie voor leden, ofwel: als je lid wordt van de vereniging ben je niet verplicht om je als vrijwilliger in te zetten. De ervaring van Ton is dat je heel veel tijd kwijt bent om iedere keer weer iemand anders uit te leggen wat hij/zij moet doen. Beter werk je aan de betrokkenheid van leden bij de vereniging, zodat ze werkzaamheden (structureel) oppakken omdat ze dit zelf willen. Dit is aan het begin van het seizoen altijd weer even moeizaam, maar naarmate het seizoen vordert zie je steeds meer betrokkenheid.

Veel zaken kunnen binnen de vereniging goedkoper worden uitgevoerd dan voorheen bij de gemeente. Er is geïnvesteerd in een goede zitmaaier, waarmee vrijwilligers de ligweide maaien. Dit levert een enorme besparing op. Binnen een vereniging kun je beter inspelen op het weer: regent het, dan kun je besluiten om het zwembad niet open te doen. De gemeente werkte met vaste openings- en sluitingstijden. Ook hiermee worden veel kosten bespaard.

Appendix B: Warmtepomp voor zwembad De Zien

Op vrijdag 19 maart is voor Zwembad De Zien een grote warmtepomp in bedrijf genomen. Daarmee is een belangrijke stap gezet naar een geheel duurzaam zwembad.

Het zwembad heeft een paar jaar geleden al een eerste stap gezet door het plaatsen van zonnecollectoren (wat niet hetzelfde is als zonnepanelen) op de daken rondom het zwembad, voor het duurzaam verwarmen van het zwembadwater. De volgende stap, die later gezet zal gaan worden, is het verduurzamen van de elektriciteitsvraag met eigen zonnepanelen.

Vrijwilligers

Het project is uitgevoerd door vrijwilligers van De Zien zelf. Zij kennen de eigen installatie goed en hebben de aanpassingen zelf uitgedacht en uitgevoerd. DUEC is betrokken geweest bij het vooronderzoek naar de betreffende warmtepomp. Dit vooronderzoek is gesubsidieerd door de gemeente Uitgeest vanuit het maatregelenfonds. Bij het inbedrijf stellen van de warmtepomp en het checken van de installatie, is de leverancier van de warmtepomp aanwezig geweest. Het zal waarschijnlijk ruim een week duren voordat al het water van de zwembaden op temperatuur is. In de zomer zal het water vooral op temperatuur gehouden worden door de eigen zonnecollectoren. De warmtepomp hoeft dan alleen op bewolkte dagen te werken om het water warm genoeg te houden. De oude gasketel wordt overbodig.

Vervolg

De volgende stap die zal worden gezet is het plaatsen van zonnepanelen op het terrein van het zwembad. Het plan is om deze op een overkapping te plaatsen, zodanig dat de panelen schaduw geven op het terras en langs de rand van het zwembad. Op heel warme dagen kan het terras namelijk zo heet worden dat je je voeten brandt als je in de rij staat voor de kantine. Doel van het plaatsen van deze panelen is evenveel stroom zelf op te wekken als de hoeveelheid die wordt gebruikt door het zwembad. Dit zal nog in een globaal ontwerp worden uitgewerkt. Ook dit ontwerp wordt door de vrijwilligers van De Zien en DUEC gezamenlijk gemaakt, met behulp van professioneel advies en financieel ondersteund vanuit het maatregelenfonds van de gemeente.

Bron: Uitgeestonline.nl, 23-03-2021

Nog een laatste check voordat de warmtepomp van Zwembad de Zien in werking wordt gesteld (fotografie: Ger Bus)

Appendix C: Camperplaatsen tussen de bomen

Op dit moment zijn er op de parkeerplaats voor de Nieuwe Hateboer 10 gratis camper standplaatsen. (Het aanbieden van gratis camperplaatsen is overigens in strijd met de wet Markt en Overheid).

Wij Schwienswei stelt voor om het aantal camperplaatsen te verhogen naar 40 en om er betaalde camperplaatsen van te maken.

Het rapport 'Campers in Limburg' van Leisure Brains van februari 2021 stelt o.a.:

- Het aantal binnenlandse camperovernachtingen is tussen 2010 en 2019 met 8% per jaar gestegen.
- Een camperstandplaats levert per 10 plaatsen ongeveer 20.000 Euro per jaar op, bij 10 Euro per nacht en een bezettingsgraad van 50%.
- Daarnaast geven campers per dag tussen de 38 en 90 Euro per camper uit, aan eten en drinken, brandstof en toeristische activiteiten.
- Sittard-Geleen heeft een uitzonderlijk laag aantal camperplaatsen op aparte camperlocaties (10) in vergelijking met b.v. Weert (38), Neer (37), Roermond (62), Ittervoort (30), Maasbracht (24), Maastricht (179), Landgraaf (28).

Het lijkt goed haalbaar om het aantal betaalde camperplaatsen in Sittard uit te breiden naar 40 en op termijn 60. Verder onderzoek zou dit moeten bevestigen.

Wij Schwienswei heeft gesproken met de eigenaars van Camperplaats Weert dat als voorbeeld kan dienen. Zij hebben 40 standplaatsen met een bezettingsgraad van gemiddeld 50%, bij een tarief van 14 Euro.
<https://www.campercontact.com/nl/nederland/limburg/weert/11732/camperplaats-weert>

Net over de grens bij Gangelt is er capaciteit in het groen voor 40 campers, en daar is het tarief in het hoogseizoen al 20 Euro per nacht.
<https://www.campercontact.com/nl/duitsland/noordrijn-westfalen/gangelt/8212/wohnmobilstellplatz-gangelt>

Appendix D: Trekkershutten

Wandelen, en het lopen van meerdaagse wandelingen, neemt sinds de corona-crisis een hoge vlucht in de invulling van onze vrije tijd. Grote, ook internationale, wandelroutes lopen door de Grote Schwienswei: het Pieterpad, de Jacobsroute en de Grande Randonnée (GR).

Wandelaars van deze lange-afstandsroutes kiezen over het algemeen voor eenvoudige slaapplekken, zoals met name trekkershutten en deze zijn in Limburg haast niet te vinden. De invulling van de Nieuwe Hateboer kan aan deze toenemende behoefte tegemoetkomen met het plaatsen van trekkershutten.

Appendix E: Natuureducatie

De UNESCO stelt dat Natuur- en milieueducatie van vitaal belang is voor het bewerkstelligen van respect voor de natuur in de samenleving en voor het bevorderen van het publieke milieubewustzijn. Deze waarden waarborgen natuur- en milieuvriendelijk handelen en daarmee de duurzaamheid en leefbaarheid van onze samenleving.

Deze educatie kan verzorgd worden voor kinderen, jongeren maar ook voor volwassenen en wel in het amfitheater of in het klaslokaal dat gebouwd kan worden aan de achterkant ervan. IVN, CNME of de Vrienden van de Schwienswei kunnen deze educatie verzorgen maar ook kan een school de binnen/buiten-ruimte huren voor natuurprojecten die in klasverband georganiseerd kunnen worden.

Appendix F: Klimaatstresstest Light

De UNESCO stelt dat Natuur- en milieueducatie van vitaal belang is voor het bewerkstelligen van respect voor de natuur in de samenleving en voor het bevorderen van het publieke milieubewustzijn. Deze waarden waarborgen natuur- en milieuvriendelijk handelen en daarmee de duurzaamheid en leefbaarheid van onze samenleving.

Voorafgaand aan Zitterd Waterproof liet de gemeente Sittard-Geleen een Klimaatstresstest Light uitvoeren waarin de kwetsbaarheid van onze stad voor extreem weer ten gevolge van klimaatverandering werd onderzocht. Zitterd Waterproof is het antwoord op de gevaren die in die stresstest aan het licht zijn gekomen. “In Zitterd Waterproof zijn majeure maatregelen opgenomen om wateroverlast en droogte te voorkomen en koele plekken te creëren in de stad. De toenemende regenval als gevolg van klimaatverandering zorgt in de toekomst voor grotere afvoeren in de Geleenbeek. Mocht er niet ingegrepen worden, leidt dit tot grotere overstromingskans. “

Klimaatstresstest light Sittard-Geleen

Door de verwachte klimaatverandering gaan we te maken krijgen met extreem weer; temperaturen stijgen, de hoeveelheid neerslag en het aantal extreme buien neemt toe. Daarnaast krijgen we steeds meer te maken met droogte. Om in de toekomst problemen te voorkomen is het belangrijk hier nu al rekening mee te houden in de planvorming. Om een goed beeld van de gevolgen van klimaatverandering in de stad te krijgen, heeft de gemeente Sittard-Geleen een Klimaatstresstest Light uitgevoerd. Hierin zijn de kwetsbaarheden en kansen voor klimaatverandering in beeld gebracht. De resultaten zijn te vinden in het boek 'Klimaat effecten Sittard-Geleen'. In de nieuwe gemeentelijke omgevingsvisie zal het klimaat als thema nader worden uitgewerkt.

De kwetsbaarheid voor klimaatverandering is opgedeeld in vier klimaatthema's; overstromingen, wateroverlast, droogte en hitte:

- Overstroming:** De toenemende regenval als gevolg van klimaatverandering zorgt in de toekomst voor grotere afvoeren in de Geleenbeek. Mocht er niet ingegrepen worden, leidt dit tot een grotere overstromingskans.
- Wateroverlast:** Hevige regenval die in de toekomst volgens het KNMI frequenter gaat voorkomen, vooral in de zomermaanden, zorgt niet alleen voor een vergrote kans op overstromingen. Bij extreme buien kunnen de riolen de hoeveelheid water niet aan en zorgt dit voor water op straat met alle gevolgen van dien.
- Droogte:** Droogte is complex van aard en wordt vaak niet direct als een probleem ervaren. Toch kan de toenemende droogte in de zomer veel schade aanrichten. Vooral de agrarische sector is gevoelig voor toenemende periodes van droogte. Een tekort aan water kan tot waterkwaliteitsproblemen in de beek leiden en kan zorgen voor een verandering in voorkomende plant- en diersoorten.
- Hitte:** In stadscentra kan de temperatuur sterk oplopen. 's Nachts kan het tot wel 8 graden warmer zijn ten opzichte van het platteland. Met de verdere opwarming van de stadskernen kan hittestress, vooral bij ouderen en fysiek kwetsbaren leiden tot toenemende sterfte. De Geleenbeek loopt door een aantal gebieden waar het gevaar van hittestress het grootst is, mede als gevolg van de aanwezigheid van een hoog percentage ouderen.

In Zitterd waterproof zijn majeure maatregelen opgenomen om wateroverlast en droogte te voorkomen en koele plekken te creëren in de stad.

Overstromingskaart uit Klimaatstresstest light Sittard-Geleen

Appendix G: Urnenveld / Natuurbegraafplaats

Appendix H: Plantenlijst Schwienswei

o.b.v. inventarisatie door Lucie Janssen

Plantenlijst Schwienswei

Akkermunt	Entodonmos(bladmos)	Glanzende ooievaarsbek	Klein robertskruid	Ruig klokje	Vogelwikke
Akkervinde	Eenstijlige Meidoorn	Gewone hoornbloem	Kleinbloemig kaasjeskruid	Rondbladige kornoelje	verbena halei
Akkerboterbloem	Fluitenkruid	Gestreepte witbol	Kompossla	Rode klaver	Valse sale
Akkerdistel	Gewone vogelkers	Gevlekte dovenetel	Koninginnekruid	Reukloze kamille	Vingerhoedskruid
Avond koekoeksbloem	Getande veldsla	Gelderse roos	Kleine klaver	Rapunzelklokje	Veenwortel
Alsemambrosia	Grijskruid	Gewone vogelmuur	Knopig helmkruid	Ruwbladige kornoelje	Veldlathyrus
Akkerkool	Grote klaproos	Grote vossenstaart	Klein kruiskruid	Rode dophei	Vaderplant
Akker vergeet me nietje	Glanshaver	Grote muur	Kardinaalsmuts	Rimpelroos	Viltige basterdwederik
Boerenwormkruid	Gewone gunnera	Gewone berenklauw	Klein hoefblad	Rode kornoelje	Vogelmuur
Bosaardbei	Gekroonde ganzenbloem	Gewone klit	Kweekdravik	Rode kamperfoelie	veelbloemige roos
Bezemkruiskruid	Gewone rolklaver	Gevlekte aronskelk	knolsmeerwortel	Ringelwikke	Vergeet mij nietje
Beklierde basterdwederik	Gewone reigersbek	Aronskelk	kluwenhoornbloem	Robertskruid	Vlier
Heggenrank	Grote weegbree	Gele plomp	Knolspirea	Reuzenberenklauw	Wantsenorchis
Beklierde duizndknoop	Gevlekt zonneroosje	Gele lis	Kleeftkruid	Ridderzuring	Witte klaver
Bloedooievaarsbek	Gewone hennepnetel	Gewone brem	Kraailook	Speenkruid	Waterpeper
Basterd klaver	Gewoon haarmos	Gewone raket	Kantig gevlekt hertshooi	Slibbladkaardebol	Watermunt
Blauwe water ereprijs	Geel nagelkruid	Gewoon Barbarakruid	Knikkende distel	Scherpe boterbloem	wilde kamperfoelie
Brunel(bijenkorfje)	Groot heksenkruid	Gewone Engelwortel	Kleine ereprijs	Smeerwortel	Waterviolier
Beemdkroon	Gewoon varkensgras	Geel walstro	Klein timoteegras	Schijnaardbei	Wlde cichorei
Brede wespenorchis	Gewone steenraket	Grote klit	Luzerne	Sleedoorn	Wilde bertram
Bermooievaarsbek	Grote kattenstaart	Glad walstro	Langstekelige distel	Sporkehout	Wilde peen
Bonte wikke	Grote Teunisbloem	Grote kaardebol	Late guldenroede	Stijve naaldvaren	Wespenorchis
Bleke klaproos	Gehoornde klaverzuring	Gewone melkdistel	Lelietje van dalen	Smalle weegbree	Wlde passiebloem
Bosandroon	Groot kaasjeskruid	Gewone ereprijs	Lijsterbes	Speerdistel	Witte akelei
Bruin rode wespenorchis	gestreepte winde	Groot hoefblad	Look zonder look	Scherpe fijnstraal	witte munt
Blauwhoofdige gilia	Groot moerasschermHoge dravik	Gewoon reukgras	Mansbloed	St janskruid	Winterpstelein
Bijenvoer	Heermoes	Grote brandnetel	Moerasandoorn	Slaapbol	Witte dovenetel
Bosboterbloem	Hoge fijnstraal	Groot streepzaad	Moerasrolklaver	Schijfkamille	wateraardbei
Blauwe monnikskap	Harig wilgenroosje	Gele dovenetel	Moeraswespenorchis	Stinkende ballote	Wolfspoot
Bleekgele droogbloem	Heelblaadjes	Ijzerhard	Moeras vergeet me nietje	Stinkende Kamille	wilde hyacint
Bochtige klaver	hopklaver	Inharnaatklaver	Moerasvaren	Slibbladige ooievaarsbek	Zeepkruid
Bosrank	Harig knopkruid	Jacobskruid	Melganzenvoet	Stinkende gouwe	Zachte naaldvaren
Bittere veldkers	Hulst	Knopig doornzaad	Mannetjesvaren	Struisvaren	Zwarte toorts
Bijvoet	Handjesgras	Kruipend zenegroen	Margriet	Timoteegras	Zomer fijnstraal
Canadese fijnstraal	Hondsroos	Klimereprijs	Madelief	Tongvaren	Zart knoopkruid
citroenmelisse	Hedera	Knikkend nagelkruid	Muskuskruid	Teunisbloem	Zomer alsum
Daslook	Haagwinde	Kruipende boterbloem	Onderaardse klaver	Veldsla	Zachte ooievaarsbek
Doornappel	Hop	Klein streepzaad	Puntwederik	Veldzuring	zachte dravik
Duizendblad	Herderstasje	Kale jonker	Purperorchis	Vergeten wikke	zevenblad
Draadereprijs	Heggenwikke	Korenbloem	Paardenbloem	Vrouwenmantel	Zilver schoon
Dagkoekoeksbloem	Hondsdrif	Knoopkruid	Paarse dovenetel	Veldereprijs	
Echte kruisdistel	Hangende Zegge	Kropaar	Pitrus	Vijfvingerkruid	
Echte kamille	Gekroesde melkdistel	Kleine pimpernel	Pinksterbloem	Valeriaan officianalis	
Grasmuur	Gewone waterbies	Kleine ooievaarsbek	Robinia	Vertakte leeuwentand	
	Gewone vogelmelk	Koningskaars	Riet	Vlasbekje	

